

VESZPRÉMY MÁRTON

Az asztrológusok és az állambiztonság. Asztrológiai élet az 1945 utáni Magyarországon*

Bevezetés, kutatástörténet

Az asztrológia 20. századi hazai történetével 2017 nyarán kezdtem el alaposan, a források szintjén foglalkozni; ekkor került a látókörömbe Baktay Ervin hagyatéka.¹ A munka során számos más asztrológus neve előkerült, akikről szinte semmit sem tudtam. Még a mai asztrológusok körében is csak afféle legendák: a nevük ugyan ismerősen cseng, ám életútjuk már az ismeretlenség homályába vész. Ezért elhatároztam, hogy a rendelkezésre álló szűk forrásanyag – főként anyakönyvi bejegyzések és a napi sajtó – alapján röviden felvázolom az életrajzukat. Az anyag egyre nőtt, és külön tanulmánnyá duzzadt, ezzel párhuzamosan pedig az életrajzok mellett a 20. századi magyar asztrológia történetének a vázlata is kirajzolódott. Ez a második tanulmány 2019-ben látott napvilágot, szintén az *Orpheus Noster* hasábjain.²

Elégedett voltam a munkámmal: gyakorlatilag a semmiből, szakirodalmi előzmények nélkül állítottam össze 23 magyar asztrológus rövid életrajzát. Egy kérdés azonban megválaszolatlan maradt: hogyan viszonyultak az állambiztonsági szervek a kommunista diktatúra időszakában az asztrológusokhoz, illetve az asztrológiához? Hallottam mendemondákat arról, hogy az asztrológia tiltott dolog volt, és a rendszer figyelte az asztrológusokat, ám mivel Magyarországon az ügynökaktákat nem hozták nyilvánosságra, a kérdés a sejtések, feltételezések, gyanúsítgatások homályába veszett. Foglalkoztatott a kérdés; a konkrét tények érdekelték.

A kérdés megválaszolásához 2018, 2019 és 2021 nyarán az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában kutattam. Bár minden releváns forrást átnéztem, a vártnál jóval kevesebb anyagot találtam: jórészt csak a már eddig is ismert ügyekkel kapcsolatos dokumentációt. Időközben azonban hozzáférést kaptam a legjelentősebb Lederer-tanítvány, Juhász-Schlatter Viktor (1901–1996) hagyatékához, ami kárpótolt a hivatalos források szűkszáváért.³

* Köszönettel tartozom Unger Gabriellának és Szathmári Botondnak, akik a tanulmány kéziratát elolvastva hasznos tanácsokkal szolgáltak. Szabó Zsuzsannának köszönöm a Trentai Gáborral kapcsolatos felvilágosítást. A Magyar Csillagászati Egyesülettel kapcsolatban köszönöm Rezsabek Nándor útmutatását és Mizser Attila segítségét, aki Kulin György hagyatékát hozzáférhetővé tette számomra. A Lemhényi Zoltánnal kapcsolatos információkért Végh Lászlónak tartozom köszönettel.

¹ A Baktay Ervin tanulmányáról szóló írásom: VESZPRÉMY Márton: Baktay asztrológiájáról – újra. *Orpheus Noster* 10. évf. (2018) 2. sz. 18–41.

² VESZPRÉMY Márton: Asztrológusok a 20. századi Magyarországon a rendszerváltásig. *Orpheus Noster* 11. évf. (2019) 2. sz. 62–96. A tanulmányban közölt adatokat ismertnek veszem.

³ Ezúton szeretném megköszönni Dr. Juhász-Schlatter Bernadette-nek, Lakatos Sándornak és Dr. Lakatos Viktóriának, hogy „Viktor bácsi” hagyatékába bepillantást nyerhettem.

Az alábbiakban az olvasó elé tárom mindazt, amit kutatásom során az asztrológusok és az állambiztonság viszonyáról sikerült megtudnom. Az írás főként négy asztrológus, Raisz Sándor, László András, Lemhényi Zoltán és Juhász-Schlatter Viktor személye köré épül; mindenki másról csak információmorzsákat, életrajzi adalékokat találtam. Lehetséges, hogy ezek az adatok csak az asztrológiatörténet iránt elkötelezettek számára érdekesek, mégis úgy gondolom, hogy a tárgyalt esetek egyúttal egy különleges „szubkultúra” hazai történetét is körvonalazzák, ezáltal egy újabb fejezettel gazdagítva a művelődés- és mentalitástörténeti kutatásokat.

I. 1945–1947

*Egy SS páncélgránátos: Hoffmann Egon (Trentai Gábor)*⁴

Az ország felszabadítása (és megszállása) után az általam ismert magyar asztrológusok közül egyedül Hoffmann Egonnak kellett retorzióval szembenéznie.⁵ A később Trentai Gábor néven publikáló asztrológus 18 éves volt, amikor antikommunista érzelmektől hajtva 1944. november 13-án belépett az SS Hunyadi páncélgránátos hadosztályba. Grazon át Sziléziába szállították őket, majd, amikor az oroszok át-törték a varsói frontot, gyalogosan vonultak vissza Drezdába. Innen vonattal szállították őket egy Münchentől délkeletre fekvő faluba, Berngauba. Az amerikai csapatok közeledtére a hadosztály innen Ausztria felé vonult, majd a Traunsee partján, Gmundenben feloszlatták a csapatot. Hoffmann Egon két társával együtt Ausztrián keresztül jutott haza.⁶ Hazaérkezése után elkezdett tanulni az érettségire, 1945. július 31-én azonban őrizetbe vették, és augusztusban 13 hónapra internálták.⁷ 1947. november 28-án a Budapesti Népbíróság egy év börtönre és 3 év polgári jogvesztésre ítélte.

Kihallgatásakor Hoffmann azzal védekezett, hogy „csak világot akart látni”. A nyomozók számára egyértelmű volt, hogy – a később tárgyalt László Andrásához hasonlóan – Hoffmann Egon is a szülői házból hozta a szélsőjobbboldali ideológiák iránti vonzalmat, így a Népügyészség meg is próbálta az eljárást az apa, Hoffmann Ernő ellen fordítani.⁸

⁴ Életrajzi adalékok: született Budapest, 1926. december 22. Meghalt 2019. március 19. Szüleihez hasonlóan római katolikus vallású. Roland nevű testvére 1919-ben született Ógyallán. A család valószínűleg Trianon után költözött Budapestre.

Apja Hoffmann Ernő, személyére lásd a 8. jegyzetet. Anyja Kalis Fülöpke, született 1894. december 4. Meghalt 1977. március 14. Szülei Kalis Lajos († 1918 e.) és Klement Hermina.

⁵ Személyéről az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában (a továbbiakban: ÁBTL) csak nagyon kevés irat található, operatív kartonján kívül (ÁBTL 2.2.1. III/1.8) csupán a jelen tanulmányban tárgyalt ügy iratai: Hoffmann Egon vizsgálati dossziéja. ÁBTL 3.1.9. V-113138.

⁶ Június 15-én érkezett Budapestre.

⁷ 1945. augusztus 14-től vagy 18-tól (a forrásokban eltérő dátumok olvashatók) 1946. szeptember 9-ig.

⁸ Hoffmann Ernő Péter (1891–1967) csillagász, később matematika-fizika-szakos gimnáziumi tanár, született 1891. április 30. Szülei Hoffmann Károly és Krumpholz Mária. Személyére lásd: GULYÁS Pál: *Magyar írók élete és munkái*. XIII. k. Budapest, MTA Irodalomtudományi Intézet – MTA Könyvtár

Szabadulása után Hoffmann Egon színész szeretett volna lenni: 1948-ban, majd utána még kétszer felvételizett, de nem vették fel. 27–28 éves korában kezdett el érdeklődni az asztrológia iránt: 1956-ban úgy döntött, hogy elsajátítja. Ismerősei révén szerezte meg Baktay Ervin elérhetőségét. Baktay telefonon irányította őt Raisz Sándorhoz, akihez 1957 márciusától másfél évig járt.⁹ Hoffmann Egon a rendszer-váltás után a Magyar Asztrológusok Szövetségének első, később pedig tiszteletbeli elnöke lett.¹⁰

II. 1947–1953

Az 1947-től Rákosi 1953-as leváltásáig tartó évek az orosz katonai támogatással kiépített egypártrendszer vélt vagy valós, társadalmi, párton kívüli vagy párton belüli ellenségeivel való kíméletlen leszámolás időszaka volt. Ebben az időszakban az asztrológusokat „a rendszer ellenségeinek” sorában találjuk, koncepciók perek és kitelepítések áldozataiként. Ám – fontos hangsúlyozni – nem azért, mert asztrológusok voltak, hanem 1945 előtti politikai tevékenységük vagy társadalmi pozíciójuk miatt. Az asztrológia semminemű szerepet nem játszott ezekben az eljárásokban, még csak nem is említették.

A Magyar Közösség tagja: Borbély Ervin¹¹

Borbély Ervin 1947. február 18-án került előzetes letartóztatásba a Magyar Közösség elleni per során.¹² 1944 óta volt tagja a Közösségnek, Tar László szervezte be.¹³ A Budapesti Népbíróság Különtanácsa 1947. augusztus 27-én nyolc hónap börtönbüntetésre ítélte,¹⁴ amit a Népbíróságok Országos Tanácsa 1948. május 25-én egy évre súlyosbított.¹⁵ Borbély természetesen csak statiszta volt ebben a színdarabban.

.....
– Petőfi Irodalmi Múzeum, 1993, 809. Budapest, 1918. február 7-én kötött házasságot Kalis Fülöp-kével. Budapest II. kerület 1918. évi házassági anyakönyv 89. sz. (Az adatot köszönöm Könczöl Antalnak.) Ödön nevű bátyja 1880-ban született.

⁹ Érdekes, hogy Baktay nem Eduard Ledererhez irányította, akit szintén ismert.

¹⁰ Az utolsó bekezdésben olvasható adatok forrása az a KALO Jenő által készített interjú, mely itt hallgatható meg: [youtube.com/watch?v=mWQ_Ho6sdqQ](https://www.youtube.com/watch?v=mWQ_Ho6sdqQ).

¹¹ Életrajzi adalékok: Borbély Ervin édesapja 1951. december 31-én halt meg. „Csend kívül, de nem belül”. *Kodolányi János levelezése Nyerges Pállal és feleségével, 1948–1956*. [Összeáll., a szöveget gond., az előszót és a jegyzeteket írta HORÁNYI Károly] Budapest, MTA Kvt. és Inf. Közp. – Jaffa, 2017, 108.

Borbély Ervin és Baktay Ervin személyes ismerősök voltak. „Harmath András” fedőnevű ügynök jelentése a II/5-a alosztálynak (Budapest, 1958. április 29.). ÁBTL 3.1.9. O-14822/2 260.

Hivatkozáskor a hálózati jelentések legépelésének, nem pedig adásának a dátumát használom.

¹² A Budapesti Népbíróság Öttagú Különtanácsának ítélete (1947. június 25.). ÁBTL 3.1.9. V-2000/58/a 99.

¹³ Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztálya és Magyar Honvédelmi Miniszter Katonapolitikai Osztálya. 2253/1947/I, IX. sz. jelentés. ÁBTL 3.1.9. V-2000/58/a 23.

¹⁴ A Budapesti Népbíróság Öttagú Különtanácsának ítélete (1947. június 25.). ÁBTL 3.1.9. V-2000/58/a 107.

¹⁵ A Népbíróságok Országos Tanácsának ítélete (NOT. II. 3287/1947/55) (1948. május 25.). ÁBTL 3.1.9. V-2000/58/a 132.

A Magyar Közösség elleni koncepció per nagyobb célt szolgált: a Független Kisgazdapárt hatalomból történő kiszorítását. Mivel maga a per nincs kapcsolatban az asztrológiával, így a Magyar Közösség elleni, hatalmas terjedelmű nyomozati anyag¹⁶ ismertetése ennek a tanulmánynak nem feladata.¹⁷ Borbély Ervin a későbbi években is aktívan politizált,¹⁸ még 1985-ben is figyelték.¹⁹

Az antifasiszta: Alpáry Imre

Alpáry neve a Kruchina Viktorral kapcsolatos nyomozás háttéranyagaiban bukkan fel. Kruchina Viktor (1905–1978) zsidó származású, antifasiszta katonatiszt (folyamőr százados) részt vett a Szent-Györgyi féle ellenállási mozgalomban.²⁰ 1945 júniusától az SZDP küldöttjeként a Honvédelmi Minisztérium Katonapolitikai Osztályának (Katpol) parancsnokhelyettese volt, 1946 nyarától ezredesi rangban. A kommunisták által irányított osztály tevékenységében azonban a jogos felelősségre vonás helyét hamar átvette a politikai ellenfelekkel történő leszámolás, a Magyar Közösség „köztársaság-ellenes összeesküvése” elleni koncepció per előkészítése, melynek valódi célja az FKGP feldarabolása volt. Az eseményeket ellenérzéssel szemlélő Kruchina Viktor hivatali jogkörét folyamatosan csökkentették, ő pedig egyre inkább háttérbe szorult. Kruchina társaival együtt a Katpol kommunista vezetésének fegyveres eltávolítását tervezte, illetve az angolok támogatását kereste, és információkat adott át nekik. Ez valóban „kémkedésnek” minősül, ám a kommunisták ugyanúgy egy idegen hatalom szárnyai alatt működtek. Pálffy György, a Katpol vezetője a SZEB támogatását felhasználva még a honvédelmi miniszterrel is szembe szegült. A bizonytalan, átmeneti politikai helyzetben nem voltak „játékszabályok”, minden az éppen aktuális (nemzetközi) erőviszonyok függvénye volt.

1947. január 18-án Pálffy érkezettnek látta az időt Kruchina letartóztatására. A kommunista államvédelem megpróbálta törbe csalni, ám Kruchina mindig hordott magánál töltött fegyvert, így – bár a tűzharcban súlyosan megsebesült – el tudott menekülni. Sikerült eljutnia a brit Katonai Misszió épületéhez, ahonnan Bécsbe csempészték, majd Angliába emigrált.

¹⁶ ÁBTL 3.1.9. V-2000/1-től 3.1.9. V-2000/9a-ig.

¹⁷ A Magyar Közösség történetére lásd: SZEKÉR Nóra: *A Magyar Testvéri Közösség története*. [Hódmezővásárhely], „Norma” Nyomdász Kft., 2010., illetve UÓ: *Titkos társaság. A Magyar Testvéri Közösség története*. [Budapest], Jaffa, cop. 2017. (Modern magyar történelem)

¹⁸ Egy 1968-as ügynöki jelentés szerint rendszeresen találkozott a Magyar Közösség néhány korábbi tagjával, és a nemzetközi politikai helyzetről tájékoztatta őket. SZEKÉR Nóra: *A Magyar Közösség története*. PhD-értekezés. Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, 2009, 154., 586. jegyzet, 187., 721. jegyzet.

¹⁹ Belügyminisztérium III/III-B. önálló alosztály, 31. számú napi jelentés (1985. február 10. 20. 19. [a dátum többször át van javítva]). ÁBTL 2.7.1. III/III-31/1985.

²⁰ Az alábbi két bekezdésben röviden vázolt események részletes ismertetését lásd: OKVÁTH Imre: Angol kémhálózat a Katpolon (1946–1947). In: *Megértő történelem. Tanulmányok a hatvanéves Gyarmati György tiszteletére*. Szerk. BARÁTH Magdolna, BÁNKUTI Gábor és RAINER M. János. Budapest, L'Harmattan, 2011. 57–66.

Alpáry Imre mint „a Szentgyörgyi-féle ellenállási mozgalom szellemi irányítója”²¹ került a nyomozás homlokterébe, mely Kruchina ismeretségi körét vizsgálta, és angol politikai kapcsolatokat keresett. Egy 1948. október 19-i jelentés megemlíti róla, hogy a Gábor Áron utca 3/a szám alatt lakik, hetente 2–3 alkalommal jár le Mosonmagyaróvárra előadást tartani.²² Alpáry ellen végül nem indítottak eljárást. Az 1920-as évekbeli szélsőjobboldali szimpátiája²³ láthatóan nem volt ismert a hatóságok előtt, bár Dudás Béla egy datálatlan (valószínűleg 1947 első felében készült) vallomása utalt Alpáry jobboldali érzelmeire.²⁴ Dezsényi Miklós Kistarcsán készült 1952-es visszaemlékezése Alpáryt fantaszta, befolyásolható személyként írja le, akit nagyravágyó felesége, Noémi irányított.²⁵ Ezt támasztja alá Balogh Endre asztrológus beszámolója is: Alpárynál tett látogatása alkalmával valahányszor az asztrológust kérdezte, mindig a felesége válaszolt helyette.²⁶ A Kruchina kapcsolatait feltáró nyomozások még 1951–1952-ben is folytak.²⁷ Alpáryt még 1954-ben is gyanúsak tartották és figyelték. Egy azévi hálózati jelentésből derül ki, hogy Gábor Áron utcai lakását elvették tőle, ezért barátoknál lakott.²⁸

Kitelepített asztrológusok

Nem Alpáry volt az egyetlen asztrológus, aki elveszítette a lakását: számos asztrológus esett a kitelepítési hullám áldozatul 1951 nyarán.

Dubravszky László 1944-ben miniszteri osztálytanácsos volt a Központi Statisztikai Hivatalnál.²⁹ Kitelepítéséről 1951. június 22-én döntöttek.³⁰ Négy nappal később telepítették ki³¹ az V. kerület Szép utca 3. szám alól, ahol 1942 óta lakott,³² Hajdúhadházára.³³ Dubravszky 1949 óta rokkantnyugdíjasként élt,³⁴ jobb kezére

²¹ Hálózati jelentés, Belügyminisztérium VII. Főosztály 2. alosztály (1954. július 07.). ÁBTL 3.1.5. O-9295 4.

²² Kiszakadt töredék egy 1948. október 19-i I-b/7 gépelt jelentésből. ÁBTL 3.2.4. K-1709/1.

²³ Ld. VESZPRÉMY Márton (2019): 73–74.

²⁴ Dudás Béla datálatlan vallomása (valószínűleg 1947. augusztus 18. előtt). ÁBTL 4.1. A-2126/91 3. vagy 67. (párhuzamos oldalszámozás).

²⁵ Dezsényi Miklós feljegyzése (1952. május 7., Kistarcsa). ÁBTL 3.2.4. K-1414 166., 179.

²⁶ A KALO Jenő által készített interjú itt hallgatható meg: [youtube.com/watch?v=38Oj_xE58os](https://www.youtube.com/watch?v=38Oj_xE58os). A vonatkozó rész 2:25–2:57 között hallható.

²⁷ Ld: Vizsgálati dosszié: Bihar Árpád Tádé. ÁBTL 3.1.9. V-103451, illetve Kruchina Viktor személyével kapcsolatos iratok. ÁBTL 3.2.4. K-1414.

²⁸ Hálózati jelentés, Belügyminisztérium VII. főosztály 2. alosztály (1954. július 7.) ÁBTL 3.1.5. O-9295 4.

²⁹ Ld. VESZPRÉMY Márton (2019): 83.

³⁰ Belügyminisztérium 01049. sz. véghatározat (1951. június 22.). ÁBTL 3.1.5. O-9975/22 68. A korábbi tanulmányomban – VESZPRÉMY Márton (2019): 84. – közölt, a Dubravszky László Alapítvány honlapjáról származó információ, miszerint a kitelepítés 1949-től 1951-ig tartott, téves.

³¹ ÁBTL 3.1.5. O-9975/22 69.

³² Uo. 73.

³³ Belügyminisztérium 01049. sz. véghatározat (1951. június 22.). ÁBTL 3.1.5. O-9975/22 68.

³⁴ ÁBTL 3.1.5. O-9975/22. 74.

béna volt.³⁵ Saját bevallása szerint a bénulást csonttuberkulózis okozta.³⁶ Állapota miatt fellebbezett a kitelepítés ellen, amit természetesen nem fogadtak el.³⁷ (A fellebbezés nem volt halasztó érvényű, a kitelepítést mindenképpen végrehajtották.) 1952. április 23-án betegségéről orvosi igazolást is szerzett.³⁸ 1954-ben Budakeszin lakott.³⁹

Szveteney György kitelepítéséről 1951. június 25-én döntöttek,⁴⁰ és három nappal később végre is hajtották.⁴¹ Szveteney a XI. kerület Bertalan Lajos utca 20. szám alatt lakott második feleségével, Jancsó Juliannával. Innen a Hajdú-Bihar megyei Konyárra telepítették ki. A 80 éves szívbeteg festőművész és műkedvelő asztrológus a Horthy-rendszerben semmilyen funkciót nem töltött be, ugyanis 1919-ben nyugdíjazták.⁴² Hiába fellebbezett a kitelepítés ellen,⁴³ ott volt a neve mögött, hogy „ezredes”, és ez éppen elég ok volt a politikai bosszúra.⁴⁴ (Szveteney egyébként a fellebbezést is „nyugalmozott ezredes”-ként írta alá, láthatólag büszke volt erre a címre. Nem mintha a hatóságoknak gondot okozott volna, hogy kiderítsék róla.) Dubravszkyhoz hasonlóan ő is orvosi igazolást szerzett a betegségéről.⁴⁵ Az ebben szereplő születési dátum azonban eltér a szakirodalomban olvashatótól,⁴⁶ ugyanis 1871. január 21. helyett 1870. július 21-ként adja meg azt. Szveteney fellebbező levelében is 81 évesnek mondta magát.⁴⁷ Érdekes módon a teljesen ártatlan és ártalmatlan Szveteneyvel szemben Györffy László ezredesnek sikerült elkerülnie a kitelepítést. Pedig Györffy 1933-ig hadbíró volt a Horthy-rendszerben, Gömbös Gyula támogatását is élvezte,⁴⁸ és 1935-ös asztrológia-tankönyvében kevésbé leplezett szimpátiával írt Adolf Hitlerről.⁴⁹

Dubravszky László. Fotó: Dubravszky László hagyatéka.

³⁵ Uo. 71.

³⁶ Dubravszky László levele a Budapesti Rendőrkapitányságnak (lakos panasza Budapestről való kitiltása ellen) (1951. június 25.). ÁBTL 3.1.5. O-9975/22 75.

³⁷ Uo.

³⁸ Tisztiorvosi bizonyítvány. ÁBTL 3.1.5. O-9975/22 76.

³⁹ Személyi törzslap. ÁBTL 3.1.5. O-9975/22 185/2.

⁴⁰ Belügyminisztérium 01501. sz. véghatározat (1951. június 25.). ÁBTL 2.5.6.-01501/1951 4.

⁴¹ ÁBTL 2.5.6.-01501/1951 8.

⁴² Ld. VESZPRÉMY Márton (2019): 66.

⁴³ ÁBTL 2.5.6.-01501/1951 10.

⁴⁴ Nem személyes bosszúról van szó, hanem az előző rendszert képviselő társadalmi csoport elleni megtorlásról.

⁴⁵ ÁBTL 2.5.6.-01501/1951 12.

⁴⁶ Erre ld. VESZPRÉMY Márton (2019): 65.

⁴⁷ ÁBTL 2.5.6.-01501/1951 10.

⁴⁸ Ld. VESZPRÉMY Márton (2019): 68.

⁴⁹ GYÖRFFY László: *Asztrológia*. Budapest, Kókai, 1935. 285–287.

Szveteney György arcképe *A magyar társadalom lexikonjában*. Budapest, Magyar Társadalom Lexikonja Kiadóvállalat, 1930. 73.⁵⁰

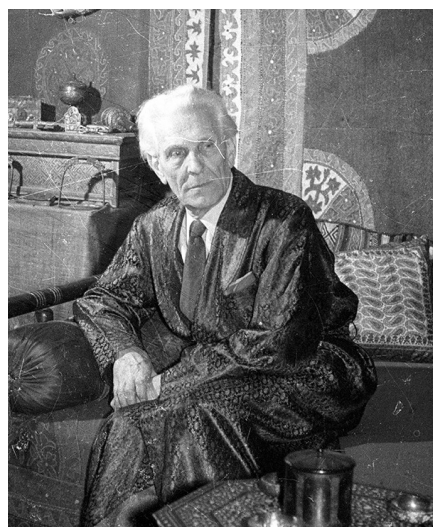
1951. július 4-én Borbély Ervin kitelepítéséről is döntöttek.⁵¹ Öt három nappal később a VIII. kerület Elnök utca 14. szám alól a Heves megyei Besenyőtelekre telepítették ki.⁵² Vele együtt mentek szülei, Borbély Tibor (1878–?) és Dull Erzsébet (1887–?), illetve Ervin lánya, Tekla (1912–?) is.⁵³ Borbély Ervin is panasszal élt,⁵⁴ és orvosi igazolást is szerzett,⁵⁵ szintén eredménytelenül. Panaszában leírja,

hogy 3 évig volt orosz hadifogságban, majd baloldali érzelmeit igyekszik bizonygatni. Mivel 1950-ben megvonták a nyugdíját, őt és 64 éves feleségét két dolgozó gyermekük tartotta el. 1959-ben Vecsésen lakott.⁵⁶

Bár Alpáry Imre neve alatt nem található kitelepítéssel kapcsolatos dokumentáció, egy 1953-as feljegyzés megemlíti róla, hogy lakását 1951-ben vették el, ekkor költöztek Százhalombattára.⁵⁷

A feddhetetlen orientalista: Baktay Ervin

Itt érdemes megjegyezni: nincs információnk róla, hogy a nemzetközi kapcsolatokkal is rendelkező és külföldre utazó Baktay Ervint figyelték volna. Okkult érdeklődése ellenére is nagy tisztelettel írtak róla. A „Csopaki Nándor” fedőnevű ügynök egy 1953-as jelentésében Baktayt mint nagy tudású személyt említi, aki politikai kérdésekkel nem foglalkozik.⁵⁸ A „Harmath András” fedőnevű ügynök 1958-ban a következőket írta: „dr. Baktay Ervin orientalista tudós” „ismerősi és baráti” körében

Baktay Ervin 1958-ban.

Fotó: Fortepan / FSZEK Budapest Gyűjtemény / Sándor György

⁵⁰ A lexikonszócikkból az az eddig ismeretlen életrajzi adat is kiderül, hogy már a középiskolát is Bécsben végezte. *A magyar társadalom lexikonja*. Budapest, Magyar Társadalom Lexikonja Kiadóvállalat, 1930. 558.

⁵¹ Belügyminisztérium 02932. sz. véghatározat (1951. július 04.). ÁBTL 2.5.6.–02932/1951 4.

⁵² Uo.

⁵³ Budapestről Pest és Heves megyébe kitelepítettek. ÁBTL 4.1. A-292 90.

⁵⁴ ÁBTL 2.5.6.–02932/1951 18.

⁵⁵ Uo. 24.

⁵⁶ „Harmath András” fedőnevű ügynök jelentése a Belügyminisztérium II/5-a alosztályának (Budapest, 1959. november 18.). ÁBTL 3.1.2. M-22880/7 258.

⁵⁷ Feljegyzés (1953. január 20.). ÁBTL 3.2.4. K-1414 192.

⁵⁸ „Csopaki Nándor” fedőnevű ügynök jelentése a Belügyminisztérium II/2-b alosztályának (Budapest, 1953. június 29.). ÁBTL 3.1.2. M-13172 11.

„mindennapos dolog a koroszkóp [sic] készítés, csillagokból való jóslás és a misztika propagálása”.⁵⁹ Ugyanakkor az indián csoportokat, mint amilyenek Baktay is tagja volt,⁶⁰ az állami szervek figyelték és összeesküvőként kezelték.⁶¹

Baktay neve néha fel-felbukkan az iratokban, például egy 1957-es jelentés szerint Baktay révén került a köztudatba, hogy egy hindu jósnő azt jóslta neki 1956 szeptemberében, hogy októberben forradalom lesz Magyarországon, és áprilisa az amerikaiak felszabadítják az országot.⁶²

III. 1953–1990

*Egy börtönviselt asztrológus a rendszer végét jóslja: Raisz Sándor*⁶³

1954-ben kezdődött az egyetlen nagyobb szabású ügy, amiben az asztrológiának komolyabb szerep jutott: a Diósi Tamás és társai ügyében folytatott nyomozás. A hely-

⁵⁹ „Harmath András” fedőnevű ügynök jelentése a Belügyminisztérium II/5-a alosztályának (Budapest, 1958. április 29.). ÁBTL 3.1.5. O-14822/2 259. Az állambiztonsági forrásokban a „koroszkóp” gyakori elgépelés a horoszkóp helyett.

⁶⁰ Baktay Western-vonzalmára részletesen lásd: JÖGI Mirja: *A magyar indiánok*. Mestermunka. Tartu, Tartui Egyetem Ész- és Általános Lingvisztikai Intézet Finnugor Tanszék, 2010; HEGYMEGI KISS Áron: Baktay és a Wild West Zree Meetingek. In: KELÉNYI Béla (szerk.): *Az indológus indián. Baktay Ervin emlékezete*. [Budapest], Hopp F. Kelet-ázsiai Műv. Múz., 2014, 263–272.; illetve LORENCZ József: Baktay és az indián játékok. In: KELÉNYI (szerk.): *Az indológus indián* 273–282.

⁶¹ Baktayt még indiánként sem figyelték, csak a velük szomszédos „nyugati szíukat”. (Kelényi Béla szíves közlése, 2019. december 20.) A kérdésre bővebben lásd: GERGELY Ferenc: Ávósok az „indián” ösvényen. *Új Pedagógiai Szemle* 61. (2011) II–12. sz., 288–307.

⁶² „A harmadik jóslat BAKTAY ERVIN vonaláról származik /Baktay ismert ujságíró és keleti utazó/ aki jelenleg Nehru meghívására /ezért kapott útlevelet/ Indiában tartózkodik és azt jóslta neki szeptemberben egy hindu jósnő, hogy októberben Magyarországon nagy forradalom fog bekövetkezni s most pedig ugyanaz a nő azt mondta, hogy áprilisban megváltozik Magyarországon a politikai helyzet és az amerikaiak ‘felszabadítják’ az országot.” – „Polgár” fedőnevű ügynök jelentése a II/3-a alosztálynak (Budapest, 1957. április 10.). ÁBTL 3.1.5. O-14820/3 311. Baktay az említett időszakban valóban Indiában volt, de csak 1956. november 13-án hagyta el Magyarországot, így kérdéses, hogy az első jóslatot hol és mikor hallhatta. Az utazásra lásd: KELÉNYI Béla: Baktay Ervin szabadsága. In: UÓ (szerk.): *Az indológus indián. Baktay Ervin emlékezete*. [Budapest], Hopp F. Kelet-ázsiai Műv. Múz., 2014, 355–363.

Ez csak egy volt az 1956 előtt, körül és után keringő jóslatok és híresztelések közül:

- Eduard Lederer 1947-es jóslatára lásd a 81. jegyzetet.
- Raisz Sándor 1954-es jóslatára lásd a róla szóló szakaszt.
- Dutka Ákos 1956-os jóslatára lásd: VESZPRÉMY Márton (2019): 90.
- Eduard Lederer 1956-os jóslatára lásd a 234. jegyzetet.
- Lemhényi Zoltán 1959-es értesüléseire lásd a róla szóló szakaszt.
- Eduard Lederer 1962-re vonatkozó jóslatára lásd a László Andrásról szóló szakaszt.

⁶³ Életrajzi adalékok: Raisznak lehetett valamilyen írott asztrológiai műve, ugyanis László András 1961 nyarán úgy tudta, hogy „Raisz asztrológiai munkája 250 példányban piacra fog kerülni”. „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1961. július 17.). ÁBTL 3.1.2. M-17524/1 9., ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 454.

Több tanúvallomásból is kiderül, hogy Raisz szenvedélyes horgász volt.

szín a Baranya megyei Komló, a helyenként kissé komikus ügy öt főszereplője pedig Diósi Tamás és felesége, Diósi barátja, Halász Árpád és felesége, illetve Tóth Magda.

A 470 oldalas nyomozati anyaggal⁶⁴ rendelkező, 62 szereplős ügy a kistérségi Elektromos Készülékek és Műszerek Gyárában vette kezdetét 1952 áprilisában, ahol a börtönbüntetés után szabaduló asztrológus, Raisz Sándor raktárosként dolgozott.⁶⁵ Itt ismerkedett meg vele Halász Árpádné Langmár Erzsébet, aki az asztrológust később férjének is bemutatta, ő pedig Diósi Tamást ismertette meg vele. Diósi Raisztól tanult asztrológiát, ám az nem derül ki a forrásokból, hogy mennyi ideig vagy milyen mélységben. Mindenesetre Diósi és felesége komolyan elkezdett hinni az asztrológiában. A Raisz Sándor és a pár közti barátság és bizalom mértékét mutatja, hogy 1954. augusztus 20-án Raisz volt Diósiék esküvői tanúja.⁶⁶ Az események azonban nem Budapesten bontakoztak ki, hanem Komlón. A geológus Diósi ugyanis ott kapott bányászati álláslehetőséget, és megkérdezte Raiszt, hogy elfogadja-e. Raisz, aki a börtönbüntetését a balinkai bányában töltötte,⁶⁷ és beletanult a szakmába, azt tanácsolta, hogy mindenképpen fogadja el.⁶⁸

Valamikor 1954 őszén, a házasságkötés és a nyomozás novemberi kezdete között Raisz felállította az akkori politikai rendszer horoszkópját, és abból azt jósolta, hogy a rendszer 1955. február és május között, de legkésőbb júliusra meg fog bukni. Raisz azt jósolta, nem politikai fordulat fogja a rendszer végét jelenteni, hanem gazdasági összeomlás.⁶⁹ Arra vonatkozóan, hogy milyen politikai rendszer fog a helyébe lépni, Raisz nem tudott biztosat mondani, de úgy gondolta, inkább „nyugati típusú”. (Raisz nem rejtette véka alá, hogy az 1945 előtti rendszerben jobban érezte magát, mert akkor jobban ment a sora.) Diósiék ekkor már egy ideje Komlón dolgoztak, ahol Diósi három-négy ismerősenek nagy lelkesedéssel beszélt az asztrológiáról, és Raisz jóslatát is megemlítette. Innen egyenes út vezetett a nyomozásig. December 15-én házkutatást tartottak Diósinál, lefoglaltak különböző asztrológiai anyagokat, többek között Hitler horoszkópját is megtalálták. (Meglepő, de ez később semmilyen szerepet nem játszott a nyomozásban.) A házkutatás után Diósi felesége, Gersi Éva egy papírcetlire ceruzával firkantott levélkében kérte valamelyik családtagját, hogy értesítsék Raiszt az esetről, és nézessék meg vele a nyugtalanító esemény horoszkópját.⁷⁰ Azt is kérte, hogy rögtön égensék el a levelet. (Jellemző módon ez a levél is a titkosszolgálat birtokába került.)

Raisz Sándor, akinek a neve a peranyag minden harmadik oldalán előfordul, innentől kezdve nem játszott szerepet sem az eseményekben, sem a nyomozásban.

⁶⁴ Nyomozás Diósi Tamás és társai ellen. ÁBTL 3.1 9. V-139885.

⁶⁵ Raisz előéletére lásd: VESZPRÉMY Márton (2019): 75–77.

⁶⁶ Belügyminisztérium Baranyamegyei Főosztály Komló Városi Osztály rendőrség kapitánysága, tanúkihallgatási jegyzőkönyv (1955. január 10.). ÁBTL 3.1 9. V-139885. 342.

⁶⁷ Ld. VESZPRÉMY Márton (2019): 76.

⁶⁸ Jelentés (1955. január 20.) 212–6787. ÁBTL 3.1 9. V-139885. 217.

⁶⁹ A tényt számos jelentés és tanúvallomás megemlíti. (A teljesség igénye nélkül: ÁBTL 3.1 9. V-139885. 38., 61., 66.)

⁷⁰ Diósi Tamásné Gersi Éva levele (1954. december 15.). ÁBTL 3.1 9. V-139885 73.

1954 decemberében a nyomozáshoz kikérték a róla elérhető információkat,⁷¹ de mégsem idézték be. Bár az ügyben több résztvevő is arra gyanakodott, hogy Raisz-nak ÁVH-s kapcsolatai vannak,⁷² és nem igazán bíztak benne, ezt a feltételezést a fennmaradt források nem igazolják. Igaz, hogy hihetetlen dolgokat mesélt magáról: néha azt, hogy az előző rendszerben vezérkari százados volt,⁷³ néha pedig, hogy elhárítási tiszt volt.⁷⁴ Állítása szerint 30 éve foglalkozott asztrológiával.⁷⁵ Egyeseknek törökországi,⁷⁶ másoknak indiai és kairói utazásairól beszélt.⁷⁷ Szavahihetősege azonban erősen megkérdőjelezhető. A nyomozás számára bekért papírokból kiderül, hogy Raisz 1945 végén hivatalos iratok, illetve minden különösebb ok vagy cél nélkül több ízben miniszteri tanácsosnak adta ki magát, amíg le nem bukott.⁷⁸ A fennmaradt dokumentumokból egy naiv és óvatlan szélhámos képe rajzolódik ki, aki még saját magát sem vette komolyan. Az is sokatmondó, hogy az elektrotechnikus végzettségű Raisz, aki ráadásul rádiós volt a folyamőrségnél, a saját rádióját sem volt képes megjavítani, Diósit kérte meg erre.⁷⁹

Raisz asztrológusnak sem volt különösen éles elméjű, ugyanis az ominózus horoszkópot a debreceni ideiglenes kormány eskütételének pillanatára állította fel.⁸⁰ Azt még neki is észre kellett volna vennie, hogy az ország államformája azóta kétszer is megváltozott: először 1946. január 31-én, amikor a köztársasági államformáról szóló törvényt elfogadták és egyszersmind kihirdetettnek is nyilvánították,⁸¹ illetve 1949. augusztus 20-án, amikor a népköztársaság alkotmánya érvénybe lépett.

⁷¹ Raisz Sándor személyére vonatkozó kérdőjegy (Komló, 1954. december 28.). ÁBTL 3.1 9. V-139885 368/1.

⁷² „Büki Károly” fedőnevű ügynök jelentése (Komló, 1954. december 15.). ÁBTL 3.1 9. V-139885 178.

⁷³ Belügyminisztérium Baranyamegyei Főosztály Komló Városi Osztály, Diósi Tamás kihallgatási jegyzőkönyve (Pécs, 1955. február 1.). ÁBTL 3.1 9. V-139885 130.

⁷⁴ Belügyminisztérium Budapesti Főosztály érdi tiszti rendőrőrs, Tóth Magdolna [Magda] kihallgatási jegyzőkönyve (1954. december 29.). ÁBTL 3.1 9. V-139885 307., „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1961. február 8.). ÁBTL 3.1.5. O-11525 266.

⁷⁵ Belügyminisztérium Baranyamegyei Főosztály Komló Városi Osztály, Diósi Tamás kihallgatási jegyzőkönyve (Pécs, 1955. február 1.). ÁBTL 3.1 9. V-139885 130., „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1961. február 8.). ÁBTL 3.1.5. O-11525 266.

⁷⁶ „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1961. február 8.). ÁBTL 3.1.5. O-11525 266.

⁷⁷ Jelentés (1955. január 20.) 212–6787. ÁBTL 3.1 9. V-139885. 218.

⁷⁸ Raisz Sándor kihallgatási jegyzőkönyve (1948. február 23.), V 77369 (másolat). ÁBTL 3.1.9. V-139885 357.

⁷⁹ Belügyminisztérium Baranyamegyei Főosztály Vizsgálati Osztály, Diósi Tamás kihallgatási jegyzőkönyve (Pécs, 1955. január 18.). ÁBTL 3.1.9. V-139885 352.

⁸⁰ Belügyminisztérium Baranyamegyei Főosztály Komló Városi Osztály, operatív összefoglaló jelentés (Komló, 1954. december 15.). ÁBTL 3.1.9. V-139885 67.

⁸¹ Másnap, február 1-én nem kikiáltották, csak megünnepelték a köztársaságot, illetve ismertették az elnökválasztás eredményét. A második köztársaság horoszkópját Eduard Lederer is felállította. A horoszkópról beszámol az alábbi cikk: Világkrízis 1962. február 4-én. Kép a jövőből Eduard Lederer professzor szerint. Nem lesz háború. A magyarság jele az égen. *Demokrácia* 6. évf. 46. sz. (1947. november 16.) 5. (Lederer nagyot tévedett, mert a cikk szerint az 1948 utáni időszakra depolitizált klímát jósolt.)

Az ASTRÁ kutatóközpont konferenciája Nyitrán, 1968. november 18-án. Balról jobbra: Štefan I. Guľiš, Eugen Jonáš (Jónás Jenő), Kurt Rechnitz, Raisz Sándor, Lemhényi Zoltán, Balogh Barna, Zdeněk Rejdák, Stanislav Bilík. Fotó: TASR/J. Bakala

Bár a vád eredetileg „demokrácia elleni izgatás” volt, az ügy későbbi lefolyásában az asztrológia nem kapott szerepet. (Diósi azzal védekezett, hogy mindent Raisz Sándor befolyása alatt követett el.) A nyomozás során azonban lopás és okirathamisítás is nyilvánosságra került. Az összességében kissé komikus és pitiáner ügy végén egyedül Halász Árpádot ítélték 4 év börtönre.

A vizsgálat során mind a vallató tisztek kérdései, mind a tanúk válaszai racionálisak és tárgyilagosak voltak. A vizsgálat egyetlen irracionális momentuma az, hogy a fennálló rendszert „népi”-nek és „demokratikus”-nak állította be, a kritizálókat pedig a demokrácia megdöntőinek. A tanúk vallomása többször tartalmazza azt a kitételet, hogy vallomásukat önszántukból tették, és az hitelesen került rögzítésre. Ám a valóságban mégsem zajlott minden ilyen vidáman. Ez onnan látszik, hogy a kihallgatások nemegyszer 6–8 óra hosszát tartottak, ám a végeredmény mindössze egy 10 kérdésből álló, két és fél oldalas vallomás, aminek a rögzítéséhez 20 perc is elég lett volna.

Asztrológus a forradalmi bizottságban: Balogh Endre⁸²

Az általam ismert 20. századi asztrológusok közül az 1956-os forradalomban való részvétele miatt egyedül Balogh Endre ellen indult vizsgálat, akit az IBUSZ-nál a for-

⁸² Életrajzi adalékok: Anyja Kabók Margit. 1937. július 1-től dolgozott az IBUSZ-nál, munka mellett doktorált. A bankosztályon tisztviselő, csoportvezető, majd osztályvezető volt. 1943. január 30-án kötött házasságot, két gyermek apja. Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Nyomozó Főosztály Vizsgálati Osztály, Balogh Endre kihallgatási jegyzőkönyve (1957. március 19.). ÁBTL 3.1.9. V-142563 17.

radalmi bizottság tagjává választottak. 1957. január 19-én vették őrizetbe.⁸³ Március 19-től június 25-ig internálva volt.⁸⁴ 1958. július 29-én tíz hónap börtönre ítélték.⁸⁵ A következő hét évben segédmunkásként dolgozott, családjával nélkülözésben éltek.⁸⁶ 1965-ben a Magyar Gyapjufonó és Szövőgyárban dolgozott.⁸⁷ Az asztrológiát Eduard Lederertől tanulta az 1950-es években. A hatvanas évek második felétől kezdett otthon tanítványokat, illetve segítség- és tanácskérőket fogadni.⁸⁸ Gyermekeit megkérte, hogy az asztrológiáról ne beszéljenek a külvilág előtt.⁸⁹ Fia, Balogh Gábor így emlékszik vissza erre az időszakra: „Nagy-kamasz gimnazista koromban tudatosult bennem, hogy apám mivel foglalkozik otthon, munka után, amikor minden egyes nap leült az íróasztalához, és idegen nyelvű könyvekkel és táblázatokkal körülvéve, számítások erdejében órákat dolgozott. Ez volt az asztrológia. Tiltott tan éppúgy, mint a katolikus hitünk, vagy a tudásunk, nem a 'felszabadulásról', hanem az ostromról, és persze '56-ról.'”⁹⁰

*Hungarista a Buddhista Misszióban: László András*⁹¹

Az asztrológiával foglalkozó személyek közül a legkomolyabb politikai nyomozás László András ellen folyt.

László András elsősorban nem asztrológusként ismert, az 1960-as évek elején mégis fontos szerepet játszott a Buddhista Misszió asztrológiai életében. 1961 tavaszán helyiség hiányában a Misszió óráit az ő (pontosabban az apja) lakásán tartották meg.⁹² László kapcsolatban állt Raisz Sándorral, és többeket is tanított asztrológiára.⁹³ Az asztrológia a nyomozás dokumentumaiban is előkerül, így az ügy jelen tanulmány szempontjából sem érdektelen.

⁸³ Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Nyomozó Főosztály Vizsgálati Osztály, javaslat (1957. március 25.). ÁBTL 3.1.9. V-142563 26.

⁸⁴ Balogh Endre operatív kartonja (1965. február 17.). ÁBTL 2.2.1. I/2. 3.

⁸⁵ Uo.

⁸⁶ Dr. Balogh Gábor személyes közlése (2020. május 23.).

⁸⁷ Balogh Endre operatív kartonja (1965. február 17.). ÁBTL 2.2.1. I/2. 3.

⁸⁸ Dr. Balogh Gábor személyes közlése (2020. május 23.).

⁸⁹ Uő.

⁹⁰ Uő.

⁹¹ Életrajzi adalékok: Született Budapest, 1941. december 3. László András személyi törzslapja. ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 339/6. Születési adata megjelent a Radix folyóirat 1. számában (1991) 24. Apja id. László András (sz. Budapest, 1916. szeptember 6., szülei László András és Sinkovics Erzsébet), anyja Baross Paulina (sz. Sajókaza, 1908. július 18.). 1939. december 21-én házasodtak. [Id.] László András személyi törzslapja. ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 339/5. Id. László András az „Áll. Gazd. Keresk. Iroda” osztályvezetője volt, és mindenhol jó kapcsolatokkal rendelkezett. Az állambiztonsági jelentések horthysta katonatisztnak nevezik, aki fiát rendszerellenes szellemben nevelte, ám az itt tárgyalt események idején megkereste a Buddhista Misszió vezetőit, akikkel közölte, hogy fia rossz társaságba keveredett, és kérte, mindenképp hassanak oda, hogy leérettségizzen. A Misszióhoz kötődő felnőttek közül az akkorra már kizárt Fazekas László (1924–?) tudott László viselt dolgairól, és megpróbálta „jó útra téríteni”.

⁹² Kacsik Béla rendőr főhadnagy jelentése (Budapest, 1961. február 9.) Belügyminisztérium II/2-e alosztály. ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 277.

⁹³ Kacsik Béla rendőr főhadnagy jelentése (Budapest, 1961. február 9.) Belügyminisztérium II/2-e alosztály.

László András 1960. május 16-án iratkozott be a Buddhista Misszió szemináriumába.⁹⁴ Ekkortájt ismerte meg Raisz Sándort, a Misszió asztrológiatanárát, de nem bízott meg benne (másokhoz hasonlóan ő is azt feltételezte, hogy Raisz a Belügyminisztériumnak dolgozik).⁹⁵ László ismerte Lemhényi Zoltánt, a Magyar Asztrológusok Szövetségének későbbi alapítóját is.⁹⁶ László 1960 novemberében kijelentette, hogy ha akarná, most rögtön kineveznék a Buddhista Misszió asztrológiatanárának,⁹⁷ és 1961 elején valóban őt bízták meg, hogy korrepetálja a tárgyból a Misszió lemaradt hallgatóit.⁹⁸ 1963-ban 126 oldalas gépelt munkája jelent meg a Kőrösi Csoma Sándor Intézet közleményeként *Az asztrológiai metódika [sic] elmélete és gyakorlata* címmel.⁹⁹ A titkosszolgálatok érdeklődését azonban nem ez keltette fel.

László András már 1954-ben meggyőződéses hungarista volt, részben anyai nagybátyja, Baross Kálmán (1909–?) hatására.¹⁰⁰ A *Mein Kampf*-ot már 15 évesen olvasta,¹⁰¹ bár ezt a későbbi vallatások során letagadta.¹⁰² 1959-ben a Buddhista Misszióban ismerte meg két barátját, Tárkányi Zoltánt és Kubányit (keresztneve a forrásokban hol Géza, hol Gábor, hol László).¹⁰³ Néhány más korukbeli fiúval (Simon Gyurka, Törekgy Gábor) ők alkották a magját annak a változó létszámú, 6–12 fős csoportnak, akiket a hivatalos feljegyzések „Ifjú Hungaristák”, illetve „XI. kerületi galeri” néven emlegetnek, és akiket 1960. szeptembere óta figyelt a titkosszolgálat. A nyomozást az váltotta ki, hogy László András, aki a csoport politikai „hangadója” volt, nyilas párt alapítását indítványozta, amely alkalomadtán „átvehetné a hatalmat”. Október 21-én a hatóságok őrizetbe vették Tárkányi Zoltánt, aki ettől kezdve „Hajdú”

tály. ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 279., „Hamvas Hédi” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1961. szeptember 20.). ÁBTL 3.1.5. O-11525 515.

⁹⁴ Kacsik Béla rendőr főhadnagy jelentése (Budapest, 1961. február 9.) Belügyminisztérium II/2-e alosztály. ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 278.

⁹⁵ „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1961. február 8.). ÁBTL 3.1.5. O-11525 266.

⁹⁶ Uo.

⁹⁷ „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1960. november 22.). ÁBTL 3.1.5. O-11525 101.

⁹⁸ „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1961. február 14.). ÁBTL 3.1.5. O-11525 310., ÁBTL 3.1.2. M-17524 220.

⁹⁹ LÁSZLÓ András: *Az asztrológiai metódika elmélete és gyakorlata*. Bevezető tanulmányok. *A Kőrösi Csoma Sándor Intézet Közleményei* VIII/23. (1963). Online elérhető: lastexit.hu/fileok/dokumentum/laszlo_a_az_asztrológiai_metodika_elmelete_es_gyakorlata.pdf

¹⁰⁰ „Hajdú” fedőnevű ügynök datálatlan jelentése [Budapest, 1961. szeptember]. ÁBTL 3.1.2. M-17524/1 131/1.

Baross Kálmánt a jelentések pilótaszázadosnak és Szálas barátjának nevezik. „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése a Belügyminisztérium II/5-a alosztálynak (Budapest, 1961. február 18.). ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 285.

¹⁰¹ „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1961. január 2.). ÁBTL 3.1.2. M-17524 140–141., „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1961. január 4.). ÁBTL 3.1.5. O-11525 205., ÁBTL 3.1.2. M-17524 151.

¹⁰² László András kihallgatási jegyzőkönyve (1961. szeptember 20.). ÁBTL 3.1.5. O-11525 558.

¹⁰³ Valószínűleg a Géza a helyes, vö. Kacsik Béla rendőr főhadnagy jelentése (Budapest, 1961. február 9.) Belügyminisztérium II/2-e alosztály. ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 278.

fedőnéven írt jelentéseket.¹⁰⁴ Első jelentését október 24-én vette át a tartótisztje.¹⁰⁵ „Hajdú” volt a hatóságok legfontosabb információforrása. Tárkányi meglehetősen provokatív kérdéseket tett fel, elsősorban László Andrásnak. Ám amikor egy-két alkalommal meggyanúsították azzal, hogy ügynök, az mégsem ezért történt, hanem azért, mert az állambiztonsági szervek olyan információk birtokában cselekedtek, amelyeket a nyomozók csak tőle tudhattak meg. Már 1960 decemberében felmerült László egyik volt elemi iskolai osztálytársának a beszerzése. Hajdú Klári ekkor aktmodellként dolgozott a Képzőművészeti Főiskolán. A társasághoz azonban csak 1961 augusztusában csatlakozott. „Hamvas Hédi” fedőnéven írt jelentéseit a titkosszolgálat a „Hajdútól” kapott információk hitelességének ellenőrzésére használta. A nyomozás komolyságát jelzi, hogy Lászlókat az utcán is követték, figyelték és fényképezték, telefonjukat lehallgatták. A jelentések a legapróbb részletekig dokumentálták a csoport tevékenységét, még azt is, hogy mikor melyik presszóból távoztak fizetés nélkül. Az ügy levéltári iratanyaga több mint ezer oldalra rúg.¹⁰⁶

A csoport „tevékenysége” leginkább éjszakai randalírozásból és hungarista nóták énekléséből állt. Éjszaka rendszeresen a Csörsz utcai lezárt izraelita temetőn keresztül jártak haza, ahol kriptarablást is terveztek, ám ezt külső körülmények miatt végül nem tudták végrehajtani. Ezzel párhuzamosan megpróbáltak három revolvert szerezni,¹⁰⁷ de ez a kísérletük is megghiúsult.¹⁰⁸ Mindenesetre László állította, hogy a házuk pincéjében be van falazva egy lőfegyver.¹⁰⁹

„Hajdú”, az ügynök Lászlót szélsőséges fanatikusként jellemezte, akinek nincsenek erkölcsi gátlásai.¹¹⁰ László András meggyőződése volt, hogy a zsidók egy szabadkőműves „világösszeesküvés” részeként háttérhatalomként irányítják a világot.¹¹¹ László szerint a világpolitikában „még Hruscsov és Eisenhower is kisfiúk, akikhez képest a szabadkőműves nagypáholy legkisebb tagja olyan, mint a Himalája”.¹¹² Véleménye szerint Hitler tibeti lámák utasítására vette fel a harcot a szabadkőművesek ellen.¹¹³ László igazi példaképe azonban Szálasi volt, akit Hitlernél is na-

¹⁰⁴ A „Hajdú” fedőnevű ügynök 1959–1961 között a Buddhista Misszió tagja volt, 1960 novemberétől 1972-es olaszországi emigrálásáig küldött jelentéseket. Neve gyakran rövid ú-val szerepel a gépelt iratokon „Hajdu” formában. Írásomban végig a hosszú ú-s alakot használom.

¹⁰⁵ „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1960. november 3.). ÁBTL 3.1.2. M-17524 14–16.

¹⁰⁶ „Ifjú Hungaristák”. ÁBTL 3.1.5. O-11525., ÁBTL 3.1.5. O-11525/a, ÁBTL 3.1.5. O-11525/b.

¹⁰⁷ „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1960. november 24.). ÁBTL 3.1.2. M-17524 76.

¹⁰⁸ „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1960. november 24.). ÁBTL 3.1.5. O-11525 105.

¹⁰⁹ „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1961. február 18.). ÁBTL 3.1.2. M-17524 225., ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 285., „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése a Belügyminisztérium II/5-a alosztálynak (Budapest, 1961. március 15.). ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 373.

¹¹⁰ „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1960. november 3.). ÁBTL 3.1.2. M-17524 14.

¹¹¹ „Hajdú” fedőnevű ügynök datálatlan jelentése [Budapest, 1961. szeptember]. ÁBTL 3.1.2. M-17524/1 132–132/1., László András kihallgatási jegyzőkönyve (1961. szeptember 20.). ÁBTL 3.1.5. O-11525 566., László András kihallgatási jegyzőkönyve (1961. szeptember 25.). ÁBTL 3.1.5. O-11525 573.

¹¹² „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1961. január 4.). ÁBTL 3.1.2. M-17524 149.

¹¹³ „Hajdú” fedőnevű ügynök datálatlan jelentése [Budapest, 1961. szeptember]. ÁBTL 3.1.2. M-17524/1 132/1.

gyobb zseninek nevezett.¹¹⁴ Kijelentette, hogy Szálasi megvilágosodott volt, vagyis legalább olyan szellemi szinten állt, mint Jézus.¹¹⁵ Közölte barátaival, hogy társaságuk fő ünnepe október 15-e (Szálasi hatalomátvételének az évfordulója).¹¹⁶ A fentiek fényében László úgy vélte, csak a „fajtiszta” magyaroknak lenne szabad „életteret” engedni.¹¹⁷ Elismeréssel beszélt arról, hogy a nácik szappant főztek a zsidókból; társai tanúvallomása szerint étteremben ülve is azt figyelte, kik a zsidók, és kifejezte sajnálatát, hogy a nyilasok nem vittek le közülük többet „sétálni” a Duna-partra.¹¹⁸ Amikor később őt magát is kikérdezték, azt mondta, a zsidók megölésével nem ért egyet.¹¹⁹ A fiatalok eljátszottak a gondolattal, hogy túsul ejtik Sós Endrét, a Magyar-Izraelita Iroda elnökét, hogy így kényszerítsék ki Eichmann szabadon engedését.¹²⁰ (Eichmann tárgyalása 1961 áprilisában kezdődött Jeruzsálemben). László elképzeléseinek kifejezetten revizionista jellege volt; elismerően nyilatkozott a Tisza család vagyonáról.¹²¹ (László keresztapja saját bevallása szerint gróf Tisza Lajos volt.)¹²² Egy majdani rendszerváltás után magának a király-nemzetvezető szerepet szánta.¹²³ László 1961 augusztusában felállította Hitler horoszkópját, és kijelentette, hogy Hitler a horoszkópja alapján még mindig él, valamint hogy az is látszik a horoszkópból, hogy soha nem fogják megtudni, hol bujkál és miben fog meghalni.¹²⁴

¹¹⁴ Krompaszky Attila kihallgatási jegyzőkönyve (1961. szeptember 27.). ÁBTL 3.1.5. O-11525 621., Tárkányi Zoltán kihallgatási jegyzőkönyve (1961. szeptember 28.). ÁBTL 3.1.5. O-11525 593., „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1961. augusztus 29.). ÁBTL 3.1.2. M-17524/1 87.

¹¹⁵ „Hajdú” fedőnevű ügynök datálatlan jelentése [Budapest, 1961. szeptember]. ÁBTL 3.1.2. M-17524/1 132–132/1.

¹¹⁶ „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése a Belügyminisztérium II/5-a alosztálynak (Budapest, 1961. május 25.). ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 378.

¹¹⁷ László András kihallgatási jegyzőkönyve (1961. szeptember 20.). ÁBTL 3.1.5. O-11525 557., Simon György kihallgatási jegyzőkönyve (1961. szeptember 21.). ÁBTL 3.1.5. O-11525 609.

¹¹⁸ „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése a Belügyminisztérium II/5-a alosztálynak (Budapest, 1961. augusztus 10.). ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 473., Krompaszky Attila kihallgatási jegyzőkönyve (1961. szeptember 27.). ÁBTL 3.1.5. O-11525 621.

¹¹⁹ László András kihallgatási jegyzőkönyve (1961. szeptember 19.). ÁBTL 3.1.5. O-11525 554., László András kihallgatási jegyzőkönyve (1961. szeptember 20.). ÁBTL 3.1.5. O-11525 557.

¹²⁰ „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1961. augusztus 9.). ÁBTL 3.1.2. M-17524/1 49., ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 469., László András kihallgatási jegyzőkönyve (1961. szeptember 25.). ÁBTL 3.1.5. O-11525 573.

¹²¹ „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1960. december 8.). ÁBTL 3.1.2. M-17524 97., Belügyminisztérium II/5-a alosztály, összefoglaló jelentés (1960. december 21.). ÁBTL 3.1.5. O-11525 533.

¹²² „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése a Belügyminisztérium II/5-a alosztálynak (Budapest, 1961. február 20.). ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 316.

Kronológiai okokból valószínűleg az 1879-ben született és 1942-ben elhunyt Tisza Lajosról van szó.

¹²³ „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1961. június 5.). ÁBTL 3.1.5. O-11525 398., „Hamvas Hédi” fedőnevű ügynök jelentése a Belügyminisztérium II/5-a alosztálynak (Budapest, 1961. szeptember 6.). ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 505., Kubányi László kihallgatási jegyzőkönyve (1961. szeptember 29.). ÁBTL 3.1.5. O-11525 588.

¹²⁴ „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1961. augusztus 29.). ÁBTL 3.1.2. M-17524/1 87., „Hamvas Hédi” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1961. szeptember 14.). ÁBTL 3.1.5. O-11525 512.

Ugyanekkor hangzott el, hogy László Ruth (szül. Fabók Emma, 1938–),¹²⁵ aki 1961 márciusa óta László András felesége volt,¹²⁶ és szintén antiszemita nézeteket vallott,¹²⁷ Raisz Sándorhoz fog asztrológia órákra járni.¹²⁸ László Ruth horoszkópját megtaláljuk Juhász-Schlatter Viktor horoszkópgyűjteményében az 1978-as évnél, és a neve szerepel az efemeridákra előfizetők névsorában, így valószínű, hogy hozzá is járt asztrológia-órára, vagy legalább is néhányszor megfordult nála.¹²⁹

László körének asztrológus kapcsolataihoz tartozott Fiam József,¹³⁰ akiről úgy tudták, hogy „politikai kiállásáért” 12 évvel korábban (1949 k.) megfosztották egyetemi tanárságától, és akkor éppen (1961) a mátyásfülki Corvin Mátyás Gimnáziumban tanít biológiát és lélektant (más források szerint logikát).¹³¹ Ő minden bizonnyal azonos azzal a „Fiam”-mal, akit Eduard Lederer asztrológus említett egy Baktay Ervinnek írott 1947. január 13-i levelében, azt állítva róla, hogy gyakran megfordult Vági Mihálynál.¹³² Szintén minden bizonnyal ő a szerzője az azonos néven jegyzett *Asztrológia és sorselemzés* című írásnak, ami a *Lélektani tanulmányok* IX. kötetében jelent meg, szintén 1947-ben. Még ugyanabban az évben, 1947-ban mindhárman – Lederer, Baktay és Fiam – tagjai lettek a Magyar Csillagászati Egyesület asztrológia-kritikai szakosztályának, mely 1947. november 3-án

László egy nyugatnémet asztrológiai kiadványból ismerte meg Hitler horoszkópját, ezt a nyomozó hatóságok megszerezték, lemásoltatták és lefordították. ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 500.

¹²⁵ László Ruth Fabók Emma néven született, ám Fabók Dóra néven is ismerték. A Ruth keresztnévet házassága táján vette fel. Született Mezőberény, 1938. január 9. Apja Fabók Ferenc evangélikus lelkész, anyja Müller Irén. László András levele XI. Honvéd Kiegészítő Parancsnokságra (1961. április 7.) ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 338/9., Fabók Emma személyi törzslapja. ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 339/1. Nővére Fabók Erzsébet. Fivére az 1960-as évek elején az USA-ban élt. „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése a Belügyminisztérium II/5-a alosztálynak (Budapest, 1961. július 14.). ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 449. László Ruth végzettsége szerint gyógytornász volt, 1961 elején modellként dolgozott. Fabók Emma személyi törzslapja. ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 339/1.

¹²⁶ Rövid ismeretség után 1961. március 20-án kötöttek házasságot. „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése a Belügyminisztérium II/5-a alosztálynak (Budapest, 1961. április 28.). ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 383.

¹²⁷ „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1961. július 17.). ÁBTL 3.1.2. M-17524/1 7.

¹²⁸ „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1961. augusztus 29.). ÁBTL 3.1.2. M-17524/1 87., ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 489.

¹²⁹ Juhász-Schlatter Viktor hagyatéka. A hagyatéka a család tulajdonában van, az egyes dokumentumok nincsenek leltárba véve, nincs jelzetük. A hagyatéka viszonylag nagy mennyisége és a kutatásra rendelkezésre álló rövid idő miatt ezt a munkát én sem végezhettem el, de a továbbiakban is jelzem, ha egy információ forrása a család birtokában lévő dokumentum.

¹³⁰ Valószínűleg azonos azzal a Fiam József nevű tanárral, aki 1975. október 28-án hunyt el. Halálhíre: *Magyar Nemzet* 31. évf. 267. sz. (1975. november 14.) 6.; *Népszabadság* 33. évf. 268. sz. (1975. november 15.) [11.] Temetése november 17-én volt a Rákoskeresztúri temetőben. Valószínűleg mindkét személy azonos azzal a Fiam Józseffal, aki 1907-ben született és 1975-ben hunyt el.

¹³¹ „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1961. augusztus 17.). ÁBTL 3.1.2. M-17524/1 78., ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 475.; „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése a Belügyminisztérium II/5-a alosztálynak (Budapest, 1961. augusztus 14.). ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 493.

¹³² Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum, Adattár Ad/6100.21–2017. A levél kiadását lásd jelen tanulmány végén!

kezdte meg működését.¹³³ A szakosztályt a csillagászok azzal a céllal hívták életre, hogy az asztrológia állításait cáfolja, ám a magyar asztrológusok bizonyára azért léptek be, hogy igazukat bizonyítsák.¹³⁴ Csillagászok és asztrológusok egyaránt helyet kaptak a szakosztályban, melynek tagja volt Kurt Rechnitz (1898–1970 u.) és Dubravszky László (1905–1999) is.¹³⁵ Vezetőinek az egyesület központi figuráját, Kulin Györgyöt (1905–1989), valamint Kürthy Pált választották, utóbbi állítólag az asztrológusokat képviselte.¹³⁶ A szakosztály munkaprogramjának kidolgozásáért öttagú bizottság felelt: Baktay Ervin, Dubravszky László, Farádi Alfréd, Fiam József és Sarudy Ferenc.¹³⁷ A szakosztály keretei között Baktay Ervin tartott nyilvános előadássorozatot az asztrológia elméleti alapjairól 1948. január 12-től.¹³⁸ Az előre-mutató kezdeményezés azonban rövid életű volt: csillagászok, név szerint Detre László (1906–1974), a Szabadság-hegyi Csillagvizsgáló igazgatója kritikája nyomán több támadás is érte a sajtóban a szakosztály működését. (A bírálók azt kifogásolták, hogy a csillagászok egyáltalán szóba állnak asztrológusokkal.) Bár a *Szabad Nép* 1948. szeptember 1-én még lehozta Kulin György szavait, aki bejelentette a szakosztály megalakulását,¹³⁹ a szakosztály szeptember 6-i ülésének résztvevői már úgy ítélték,

¹³³ Lásd: BAKTAY Ervin: Asztrológia-kritikai szakosztály. *Csillagok világa. Évkönyv 1947-re.* 10. Nagyjából egyidőben lett az Egyesület tagja Baktay Ervin, Dubravszky László, Fiam József és Eduard Lederer. Ez arra enged következtetni, hogy a négy említett asztrológus ekkor már ismerte egymást. Magyar Csillagászati Egyesület. 3. intézőbizottsági jegyzőkönyv (1947. január 27.) 2. számú névjegyzék. Kulin György hagyatéka.

A hagyatékot a Magyar Csillagászati Egyesület őrzi. A dokumentumok nincsenek leltárba véve, nincs jelzetük. Sajnos szakosztályi jegyzőkönyvekhez nem sikerült hozzáférnem, a Rezsabek Nándor által publikáltak eredetijéhez sem.

¹³⁴ Az Egyesület alakuló ülésének jegyzőkönyve szerint a szakosztály célja: „Szakemberek útján minden előítéllettől mentesen meg kell vizsgálni az asztrológia állításait és az eredményt széles körben el kell terjeszteni, hogy a hisztérien emberek megkárosítására törő lelkiismeretlen üzleti szellem káros hatásait megakadályozzuk.” Jegyzőkönyv a „Magyar Csillagászati Egyesület” alakuló üléséről (1946. november 11.) Kulin György hagyatéka. 9. Az Egyesület 1948. november 8-án kizárta sorából Wladyka Zoltán pestújhelyi tagot, mert „mint az asztrológia-kritikai szakosztály tagja, tudásával visszaélve, a horoszkóp-készítést jövedelemforrássul használta fel és ezzel az Egyesület jó hírnevét aláásta”. Magyar Csillagászati Egyesület. 16. intézőbizottsági jegyzőkönyv (1948. november 8.) Kulin György hagyatéka.

¹³⁵ Személyükre lásd: VESZPRÉMY Márton (2019): 78–80., 83–84.

¹³⁶ REZSABEK Nándor: *Fejezetek a Magyar Csillagászati Egyesület történetéből, 1946–1949.* Budapest, MCSE, 2005. 59–60. Kürthy Pálról szinte semmilyen adatot nem találtam. Az Egyesület jegyzőkönyvei településügyi tanácsosnak, illetve miniszteri tanácsosnak nevezik. Jegyzőkönyv a „Magyar Csillagászati Egyesület” alakuló üléséről 1. Asztrológusi tevékenységére az egyedüli utalás névrokonsága Kürthy György (1882–1972) színésszel, akiről tudjuk, hogy foglalkozott asztrológiával. Lásd: VESZPRÉMY Márton (2019): 69.

¹³⁷ REZSABEK Nándor: i.m. 59.

¹³⁸ *Csillagok világa. Évkönyv az 1948. évre.* 46., REZSABEK Nándor: i.m. 61. Az előadássorozat január 19-én és 26-án is folytatódott. Tudomásom szerint az előadások nem jelentek meg nyomtatásban, és Baktay Ervinnek a Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeumba került hagyatékában sem találhatók.

¹³⁹ LÁNYI: Napfoltok és napfáklyák. Járványok és enyhe tél. *Szabad Nép* 6. évf. 200. sz. (1948. szeptember 1.) 4.

ték meg, hogy a külső támadások veszélyeztetik az Egyesület fennmaradását, ezért feloszlatták magukat.¹⁴⁰ Helyzetértékelésük helyesnek bizonyult, ugyanis amikor az Egyesületet alig néhány hónappal később politikai nyomásra beolvasztották a Természettudományi Társulatba, érvként került elő a megszűnt szakosztály is.¹⁴¹ Az *Esti Szabad Szó*-ban még 1948. szeptember 19-én, a szakosztály megszűnése után is az asztrológusokat támadó cikk jelent meg Detre László véleményét idézve.¹⁴² A cikk szerzője tudta, hogyan kell hatékonyan diszkreditálni az asztrológiát a háború utáni Magyarországon: kijelentette, hogy Adolf Hitler és [Rudolf] Hess is feltétlen hívei közé tartozott, és Kepler is csak pénzért művelte. Fiam József azonban az asztrológia-kritikai szakosztály megszűnése után is kapcsolatban maradt asztrológusi körökkel. Az Eduard Lederertől származó jóslat,¹⁴³ miszerint a harmadik világháború 1962. február 4-én fog kitörni, és három nap alatt teljes pusztulást fog eredményezni, Fiam Józsefen keresztül jutott el László Andrásék köréhez,¹⁴⁴ akikre mindez mély benyomást tett, és komolyan hittek benne. Kubányi 1961 nyarán azt mondta barátainak, mindegy, hogy találkoznak-e, mert 1962. február 4–5–6-án úgyszemint megsemmisül a világ.¹⁴⁵

Lászlóék nemcsak a Misszió körével keresték a kapcsolatot. Hosszú távú terveik között szerepelt Weöres Sándor „beszervezése” is.¹⁴⁶ László Andrást 1961. február

¹⁴⁰ REZSABEK Nándor: i.m. 61. A jegyzőkönyv fotója a 151. oldalon látható. Jelen voltak: Kulin György, Kürthy Pál, Dubravszky László, Farádi Alfréd, Eduard Lederer, Kurt Rechnitz, Csurgay Árpád, Köves Adorján, Miklós Aladár. Utóbbi három személyről semmilyen adatot nem sikerült találnom. Ezen a ponton nem értek egyet a MCSE történetét egyébként kiválóan feldolgozó Rezsabek Nándor konklúziójával, aki szerint „áltudományok képviselői” „zilálták szét” a szakosztály működését. Uo. 62. Valójában a csillagászok és a közvélemény külső kritikája lehetetlenítette el azt.

¹⁴¹ Uo. 62. A beolvasztás valódi motivációját híven tükrözik az Egyesületet ért kritikákat tárgyaló elnöki tanácsi ülésen elhangzott alábbi mondatok: „Az Egyesület kiküldött tagjai pedig belátták, hogy a Természettudományi Társulat a szabadművelés állami szerve, mely arra hivatott, hogy a szakszervezet keretében a természettudományos munkát vezesse. Megengedhetetlen, hogy más szerv önállóan foglalkozzék ezzel.” „Kifogás merült fel a folyóiratban megjelent cikkekkel kapcsolatban, melynek alapja az, hogy nincs Magyarországon olyan csillagász, aki teljesen Marx-Lenin alapon áll.” Magyar Csillagászati Egyesület. Jegyzőkönyv az Elnöki Tanács 4. üléséről (1949. február 16.) Kulin György hagyatéka. [1]. Ennek ellenére az Egyesület Elnöki Tanácsa egyhangúlag megszavazta a csatlakozási hajlandóságot, majd pedig a közgyűlés 2 ellenszavazat mellett szinte egyhangúlag a tényleges csatlakozást, így az formailag szabályos és demokratikus volt. Jegyzőkönyv az Elnöki Tanács 4. üléséről 5.; Magyar Csillagászati Egyesület. Éves rendes közgyűlés jegyzőkönyve (1949. április 19.) Kulin György hagyatéka. 8.

¹⁴² HALÁSZ Péter: Jósok, asztrológusok és grafológusok nyomában... *Esti Szabad Szó* 50. évf. 215. sz. (1948. szeptember 19.) [2.] Említi: REZSABEK Nándor: i.m. 62. Detre László kezdettől az Egyesület ellensége volt, nem fogadott el semmilyen pozíciót vagy békés együttműködési lehetőséget.

¹⁴³ Világkrízis 1962. február 4-én (i.m.).

¹⁴⁴ „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1961. augusztus 14.). ÁBTL 3.1.2. M-17524/1 70., ÁBTL 3.1.5. O-11525 493.

¹⁴⁵ „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése a Belügyminisztérium II/5-a alosztálynak (Budapest, 1961. augusztus 2.). ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 461.

¹⁴⁶ „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1961. augusztus 9.). ÁBTL 3.1.2. M-17524/1 49.

15-én mutatták be Weöres Sándornak.¹⁴⁷ A költő állítólag nagyra értékelte László verseit,¹⁴⁸ akivel később többször is találkozott,¹⁴⁹ egyszer Pilinszky János társaságában is.¹⁵⁰ (Nincs bizonyíték rá, hogy költészetén kívül bármi másról társalogtak volna.) Weöres Sándor 1961-ben még a buddhista újévi ünnepségen is részt vett László hívására.¹⁵¹ László András Weöres Sándor közvetítésével került kapcsolatba Hamvas Bélával.¹⁵²

1961 szeptemberére az állambiztonsági szervek is úgy látták, elég bizonyíték gyűlt össze. A csoport tagjainál összehangolt házkutatást tartottak, a fiúkat letartóztatták, az ügy mellékszereplőit pedig a Gyorskocsi utcai fogdába hívták be kihallgatásra. László letartóztatása után azzal védekezett, hogy szervezetét csak vallási csoportosulásnak szánta, melyben a „turáni ősvallást” kívánta felújítani.¹⁵³ A társaságból végül egyedül Lászlót ítélték el, a többieket elengedték. László letartóztatásának következményeként a Buddhista Misszió világi tagozatának működését 1961. október 5-től egy évre felfüggesztették.¹⁵⁴

Bár 1961-ben a Missziót vezető Hetényi Ernővel feszültté vált a viszonya, és a baráti társaság több tagja is hivatalosan kilépett a Misszióból, László András 1983-ig tag maradt.¹⁵⁵ Pressing Lajos és Mireisz László elérte, hogy 1979-től Paksi Júlia

¹⁴⁷ Both Lajos révén. „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1961. február 20.). ÁBTL 3.1.2. M-17524 238., ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 315. László András több más költőt is ismert, például Tamkó Sira-tó Károlyt. „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése a Belügyminisztérium II/5-a alosztálynak (Budapest, 1961. április 6.). ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 371. És Juhász Ferencet. „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése a Belügyminisztérium II/5-a alosztálynak (Budapest, 1961. április 24.). ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 384. Reményik Béla pedig László András asztrológiai előadásán vett részt. Uo. 372.

¹⁴⁸ „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése a Belügyminisztérium II/5-a alosztálynak (Budapest, 1961. március 14.). ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 333., „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése a Belügyminisztérium II/5-a alosztálynak (Budapest, 1961. március 24.). ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 335/1. Persze lehetséges, hogy Weöres csak nem akarta kedvét szegni a fiatal „költőnek”.

¹⁴⁹ Például 1961. március végén vagy április elején. „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése a Belügyminisztérium II/5-a alosztálynak (Budapest, 1961. április 24.). ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 384. És május 8-án is. „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése a Belügyminisztérium II/5-a alosztálynak (Budapest, 1961. május 30.). ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 392.

¹⁵⁰ 1962. szeptember 29-én találkozott László András és felesége, Weöres Sándor és felesége, Károlyi Amy, László és Weöres közös ismerőse, Both Lajos, Pilinszky János, Szedő Dénes ferences plébános és dr. Fazekas László, a Buddhista Misszió kizárt tagja. „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1962. október 24.). ÁBTL 3.1.2. M-34608 182–184.

¹⁵¹ „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése (Budapest, 1961. május 31.). ÁBTL 3.1.2. M-17524 338., ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 397. Weöres Sándor keleti érdeklődésére és utazásaira lásd: *Párbuzamos napló. Weöres Sándor és Nyisztor Zoltán keleti útja*. Összeáll., a szöveget gond. és az utószót írta STEINERT Ágota. Budapest, Terebess, 1998.

¹⁵² KÜRTI Emese: *Glissando és hírtépés. Kortárs zene és neoavantgárd művészet az underground magánterekben, 1958–1970*. Budapest, L'Harmattan Kiadó – TIT Kossuth Klub Egyesület, 2018. (Határesetek) 89. Hamvas Béla Lederertől tanult asztrológiát. Ld. VESZPRÉMY Márton (2018): 20., 13. jegyzet.

¹⁵³ László András kihallgatási jegyzőkönyve (1961. szeptember 20.). ÁBTL 3.1.5. O-11525 567.

¹⁵⁴ SZAMOSKÖZI Krisztina: *A Buddhista Misszió történetéhez*. Kézirat. 2010, 29., 76–77. Köszönöm Kelényi Bélának, hogy a kéziratot a rendelkezésemre bocsájtotta!

¹⁵⁵ SZAMOSKÖZI Krisztina: i.m. 54.

helyére lépve ő tanítsa az asztrológiát a Misszió keretei között.¹⁵⁶ 1982/83-ban tradicionális metafizikát, asztrozófiát és buddhizmust tanított.¹⁵⁷ 1970-ben közkegyelem folytán megszűnt a priusza.¹⁵⁸ László a rendszerváltás után is aktív részt vállalt a hazai asztrológiai életben: 1991-től Belcsák Sándorral, az Osztrák Asztrológiai Társaság elnökével szerkesztették az akkor induló *Radix* folyóiratot.

László András a Buddhista Misszió más tagjainak társaságában a vészák nevű buddhista ünnepen 1980-ban, Rács Géza kertjében Budapesten. Balról jobbra: első sor: Rács Géza, ismeretlen személy, László András, Horváthné Kerti Mária. Második sor: Szlamka Péter, Kelemen Renée, Horváth József. Harmadik sor: Padányi Gulyás Gábor, Varsányi György, Dobosy Antal, Takács László, Mireisz László. Fotó: Hetényi Ernő hagyatéka, Tan Kapuja Buddhista Főiskola.¹⁵⁹

¹⁵⁶ SZAMOSKÖZI Krisztina: i.m. 77., 92. (Szamosközinél a téves 1964-es évszám olvasható. Az évszám helyesbítését Mireisz Lászlónak köszönöm!) Paksi Júlia az 1980-as évek elején továbbra is tanított asztrológiát, 1985-től 1990-ig pedig Mireisz László (1950–) is. Dobosy Antal személyes közlése (2020. november 16.). 1961-ben Hetényi Ernő is tanított asztrológiát a Misszióban. Kacsik Béla rendőr főhadnagy jelentése (Budapest, 1961. február 9.) Belügyminisztérium II/2-e alosztály. ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 277. Hetényinek a Misszió kiadásában asztrológiai jegyzete is jelent meg „Asztrológia és kozmogónia” címmel. A Misszióban vagy a Misszió égisze alatt tehát számos személy oktatott asztrológiát az évtizedek alatt: Hetényi Ernő, Raisz Sándor, John Károly, Paksi Júlia, László András, Mireisz László, Kalo Jenő és Janák Lajos.

¹⁵⁷ Szathmári Botond személyes közlése (2022. február 11.).

¹⁵⁸ HALASI Zoltán: Hazai tér. Gurupédia IV. – László András, Pap Gábor. *Magyar Narancs* magyar-narancs.hu/tudomany/hazai-ter-125401 (2020. február 18.)

¹⁵⁹ A fényképen szereplő személyek azonosításáért Mireisz Lászlónak és Szathmári Botondnak mondok köszönetet!

A fentiek egyrészt azt illusztrálják, a Buddhista Misszió köré csoportosuló személyek egy része kifejezetten szélsőjobboldali eszméket vallott, másrészt pedig azt is, hogy a kommunista titkosszolgálat minden szélsőjobboldali csoport ügyében alapos nyomozást folytatott és velük szemben keményen fellépett – még akkor is, ha féltucat huszonéves alapvetően komolytalan és veszélytelen csoportosulásáról volt szó.¹⁶⁰ Az állambiztonság Lászlóék esetében azért lépett fel ilyen határozottan, mert attól tartottak, hogy kapcsolatban áll Henney Árpáddal, a külföldi nyilas emigráció vezetőjével, vagy más hungarista személyekkel (a nyomozás részben ezeknek a feltételezett kapcsolatoknak a felderítésére indult, ám ebből a szempontból nem járt sikerrel).

*Egy óvatos ellenálló: Lemhényi Zoltán*¹⁶¹

¹⁶⁰ László András gyakran a lányok előtt nagyzott a terveivel, a többi fiút pedig a „valakinek lenni és valahova tartozni” vágya hajtotta. Ez érződik abból a megjegyzésükből, hogy ha a Buddhista Misszió nem elég „komoly”, akkor majd megkeresik a rózsakereszteseket, és hozzájuk csatlakoznak.

¹⁶¹ Életrajzi adalékok: Lemhényi Zoltán Márton Géza néven született: Budapest, 1919. június 23. Végh László közlése szerint talán 2021 elején hunyt el életének 102. évében. Végh László személyes közlése (2021. május 26.).

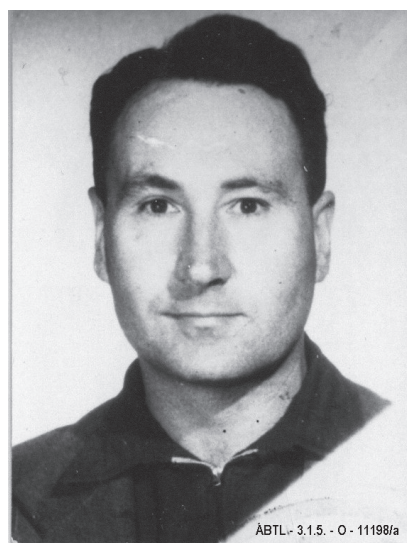
Anyja lemhényi Dávid Andorin, született Temesvár, 1893. Meghalt 1975. A szokatlan Andorin név az Andor női formája. Valószínűleg a név szokatlansága miatt később Andrea, Adrien és Aranka néven is felbukkan a forrásokban. Gundel Károlynál tanult, háztartásvezetést és főzést oktatott szakmunkásképzőben és pedagógiai főiskolán, ilyen tárgyú könyvei jelentek is meg 1939–1946 között. GALLOV Rezső: *Butykó*. Budapest, Mező Ferenc Sportközalapítvány, 2009. 31. A szocializmusban a tanfolyamokat otthonában folytatta, a XIII. kerületi tanács oktatási osztályán dolgozott. A névazonosság alapján feltételezhető, hogy Erzsébet nevű lánytestvérével együtt árvaságra jutott, apja távir-datanácsos volt. Szülei lemhényi Dávid Endre és Fehér Eszter.

Lemhényi Zoltán apja dr. id. Kollmann Dezső (született Nagyvárad, 1886. február 5., meghalt Budapest, 1979. augusztus 23., anyja Majorosi Irina) ügyvéd, katonai ügyész, politikus, országgyűlési képviselő, aki Lemhényire magyarosította a nevét. Ez egyes források szerint 1910-ben történt, más források szerint 1945 után. Ez utóbbit valószínűsíti, hogy a Kollmann vezetéknév két fiával kapcsolatban is rendszeresen előkerül. A források alapján úgy tűnik számomra, hogy a Lemhényi név a feleség, Dávid Andorin nemesi előneve volt, férje ezt választotta magyarosított családnévül. Ha ez igaz, a magyarosítás mindenképpen 1934-es válásuk előtt történt. Kollmann Dezső később újra-nősült, második felesége 1898 körül született. A Wikipédia szerint a Kollmann család szudétánémet eredetű. Lemhényi apja a Ludovikán végzett, főhadnagy volt, 1910-ben szerzett jogi doktorátust. A Tanácsköztársaság idején gimnáziumi tanár, a rövid életű rendszer bukása után pedig fővárosi tisztii alügyészként a perbe fogott vádlottak védője. Később ügyvédként dolgozott. GALLOV Rezső: i.m. 30. Lemhényi Zoltán saját elmondása szerint apja József Attilát több politikai ügyében védte. ÁBTL 3.1.5. O-11198 8/1. Dr. Végh László (1931–) röntgenorvos és zeneszerző szerint Lemhényi apja „Horthy idején önként Rákosi védője”, noha – Végh szerint – nem volt baloldali érzelmű. KÜRTI Emese: i.m. 85., 238. jegyzet. Ugyanakkor a Magyar Életrajzi Lexikon szerint a fehérterror és a nyilasok ellen is fellépett, ami erre rácsfolni látszik. Lemhényi Dezső. In: *Magyar Életrajzi Lexikon*, 1978–1991. Főszerk. KENYERES Ágnes. Budapest, Akadémiai Kiadó, cop. 1994. 558. Ugyanakkor érdemes megjegyezni, hogy a Lexikon forrása egy baloldali napilapban megjelent nekrológ, ahol a médium mellett a műfaj is lehet torzítás forrása. Lemhényi Dezső. *Magyar Nemzet* 35. évf. 201. sz. (1979. augusztus 29.) 6. 1945–1947 között a Független Kisgazdapárt parlamenti képviselője. GALLOV Rezső: i.m. 31.

1959-ben a nemzetközi politikai helyzet némi reménységre adott okot azoknak, aki bíztak abban, hogy a bő két éve leverte magyar forradalom gyökeres változások elindítója lesz. Borbély Ervin november 18-án azt nyilatkozta a „Harmath András” fedőnevű ügynöknek, hogy még sosem volt olyan bizakodó, mint most.¹⁶²

Nem ő volt az egyetlen optimista asztrológus abban az évben. 1959-ben fordult a hatóságok figyelme Lemhényi Zoltán felé, aki a gyanújuk szerint egy kiterjedt ellenzéki csoportosulás vezetője volt.

Lemhényi 4 évet járt a Deák Téri Evangélikus Gimnáziumba, majd a Budapesti Szent István Reál Gimnáziumban érettségizett.¹⁶³ 1942. végén szerzett jogi doktorátust.¹⁶⁴ 1943-ban bevonult katonának, a tiszti iskolát Baján végezte.¹⁶⁵ 1943. október 1. és 1945. január 15. között katonai szolgálatot teljesített az I. Folyamerő Ezred-

Lemhényi Zoltán. ÁBTL 3.1.5. O-11198/a 621/8.¹⁶⁶

Lemhényi Zoltánnak két idősebb testvére volt: Klára nevű nővére (*1915), és Lemhényi Dezső, az ismert vízilabdázó (született Budapest, 1917. december 9., meghalt Budapest, 2003. december 4.). Lemhényi Dezsőt 1958. május 12-én szervezték be informátornak, „Piroska József”, majd „Wagner Róbert” fedőnéven jelentett. A Sárosi Károly elleni nyomozás segítése végett szervezték be, „elvi alapon”, vagyis nem zsarolással. Lemhényi Dezső mindenesetre nem tartozott az aktív és lelkes informátorok közé, igyekezett kisiklani a rábízott feladatok alól. 1960-ban a vízilabdás világban el-lene fordultak, és elvesztette minden pozícióját, így a vízilabdás körök megfigyelésére már nem tudták felhasználni. 1972-ben ki is zárták, mint a hírszerző munkára alkalmatlan személyt. ÁBTL 3.2.1. Bt-632. Tudomásom szerint nem próbáltak tőle az öccséről információt szerezni, valószínűleg azért, mert nem voltak jóban. Lemhényinek nem csak a bátyját, hanem az apját, Kollmann Dezsőt is beszervezték, 1954–1956 között volt a hálózat tagja „hazafias alapon”, és fiához hasonlóan ő sem produkált hasznos jelentéseket. Tóth István rendőr százados: Jelentés (Budapest, 1958. augusztus 27.). Belügyminisztérium Pest Megyei Rendőrfőkapitányság Politikai Nyomozó Osztály V. osztály. ÁBTL 3.1.5. O-11198 222/a.

¹⁶² „Harmath András” fedőnevű ügynök jelentése a Belügyminisztérium II/5-a osztályának (Budapest, 1959. november 18.). ÁBTL 3.1.2. M-22880/7 258.

¹⁶³ Jegyzőkönyv dr. Lemhényi Zoltán meghallgatásáról (Budapest, 1960. július 1.). Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Nyomozó Osztály V/b csoportja. ÁBTL 3.1.5. O-11198 163. 165.; Ausztriából amnesztiával hazatértek. Budapesti Rendőrfőkapitányság III/II-A osztály. ÁBTL 3.1.5. O-17052 2.

¹⁶⁴ ÁBTL 3.1.5. O-11198 6. Lemhényi néha azt vallotta magáról, hogy három, néha azt, hogy öt diplomája van.

¹⁶⁵ Jegyzőkönyv dr. Lemhényi Zoltán meghallgatásáról (Budapest, 1960. július 1.). Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Nyomozó Osztály V/b csoportja. ÁBTL 3.1.5. O-11198 164. 166.; Ausztriából amnesztiával hazatértek. Budapesti Rendőrfőkapitányság III/II-A osztály. ÁBTL 3.1.5. O-17052 2.

¹⁶⁶ A fotó hátoldalán felirat: „Asztr. vonaluk”.

nél,¹⁶⁷ Végh László szerint megjárta az orosz frontot is.¹⁶⁸ 1941-ben házasodott, két lánya született, ám házassága 1951-ben megromlott, 1954-ben el is vált.¹⁶⁹ Ezután albérletben lakott. Apjához hasonlóan Lemhényi Zoltán is ügyvéd volt, bár az itt tárgyalt időszakban hivatását már nem gyakorolhatta, ugyanis 1950-ben kizárták az Ügyvédi Kamarából, saját állítása szerint adóhátralék miatt.¹⁷⁰ Egy úszómestéri tanfolyam elvégzése után 1951 májusától a Gyöngyösvidéki Malom uszodájában volt edző, majd a Budafoki Kinizsinél volt úszó-, vízilabda és súlyemelő edző,¹⁷¹ majd a Budafoki Kinizsi Boros SK úszószakosztályának volt az edzője.¹⁷² 1957-ben visszavették a Kamarába, majd 1958-ban „ellenforradalmi magatartása” miatt ismét kizárták, ezúttal véglegesen.¹⁷³ Ezután konzervgyári segédmunkás, kubikos.¹⁷⁴ Bár Lemhényi az 1956-os eseményekben személyesen nem vett részt, budafoki köreiből 1956 októberében fegyveres ellenállók kerültek ki, akiket Lemhényi át is kísért Ausztriába, ám ő maga visszajött.¹⁷⁵

Lemhényi 1959. október 12-én „vonták operatív feldolgozás alá”.¹⁷⁶ Egy belső dokumentum megállapítja róla, hogy: „A külső figyelés alkalmazása során megállapítottuk, hogy sok fiatallal tart kapcsolatot. E fiatalok ellenőrzése folyamatban van. A külső figyelés során – de már korábban is – meggyőződünk arról, hogy igen óvatos és körültekintő. 'Hámori' fn. ügynök több jelentése szerint a tavaszi és őszi hónapokban csoportja részére kirándulásokat szervez és vezet, melyeken nacionalista és sovinszta cserkészdalokat énekelnek és cserkész-foglalkozásokat

¹⁶⁷ ÁBTL 3.1.5. O-III198 6.; Benjamin Róbert rendőr főhadnagy: Javaslat. (Budapest, 1960. szeptember 26.) Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Nyomozó Osztály V. alosztály b csoport. ÁBTL 3.1.5. O-III198/1 8.

¹⁶⁸ Végh László személyes közlése (2021. május 26.).

¹⁶⁹ Felesége Zwebner Éva (született Budapest, 1920. szeptember 6., meghalt 1978, apja a galgóci születésű Zwebner Jakab, anyja Gábor Magdolna), Emese nevű lánya 1942-ben, Dorottya nevű 1945-ben született.

¹⁷⁰ Ausztriából amnesztiával hazatértek. Budapesti Rendőrfőkapitányság III/II-A alosztály. ÁBTL 3.1.5. O-17052 3.

¹⁷¹ ÁBTL 3.1.5. O-III198 6.; Ausztriából amnesztiával hazatértek. Budapesti Rendőrfőkapitányság III/II-A alosztály. ÁBTL 3.1.5. O-17052 3.

¹⁷² Benjamin Róbert rendőr főhadnagy: Javaslat. (Budapest, 1960. szeptember 26.) Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Nyomozó Osztály V. alosztály b csoport. ÁBTL 3.1.5. O-III198/1 8.

¹⁷³ Benjamin Róbert rendőr főhadnagy: Javaslat. (Budapest, 1960. szeptember 26.) Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Nyomozó Osztály V. alosztály b csoport. ÁBTL 3.1.5. O-III198/1 8.; Jegyzőkönyv dr. Lemhényi Zoltán meghallgatásáról (Budapest, 1960. július 1.). Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Nyomozó Osztály V/b csoportja. ÁBTL 3.1.5. O-III198 164. 166.; Ausztriából amnesztiával hazatértek. Budapesti Rendőrfőkapitányság III/II-A alosztály. ÁBTL 3.1.5. O-17052 3. Lemhényi kizárása előtt 1958-ban a gyöngyösi ügyészségen dolgozott. Frigyik Jenő rendőr százados: II/5-f alosztály beszerzési javaslat. (Budapest, 1958. május 8.) ÁBTL 3.2.1. Bt-632 8.

¹⁷⁴ ÁBTL 3.1.5. O-III198 6.; Ausztriából amnesztiával hazatértek. Budapesti Rendőrfőkapitányság III/II-A alosztály. ÁBTL 3.1.5. O-17052 3.

¹⁷⁵ Lemhényi 1956. november 29. és december vége között tartózkodott Ausztriában. Ausztriából amnesztiával hazatértek. Budapesti Rendőrfőkapitányság III/II-A alosztály. ÁBTL 3.1.5. O-17052 1.

¹⁷⁶ Lemhényi Zoltán operatív kartonja. ÁBTL 2.2.1. VI/2. 4. doboz.

tartanak. A fiatalok között van osztályidegen származású és büntetett előéletű is. Dr. Lemhényi Zoltán sehol nem dolgozik, astrológiából tartja fenn magát. A Buddhista Misszió tagja és jelzéseink szerint papja is. Dr. Lemhényi Zoltán ellenséges tevékenységének alaposabb felderítésére és dokumentálására további ügynöki és operatív munka szükséges. Meg kell állapítani – a fiatalok közé való beépüléssel, – hogy az összejöveteleken és a kirándulásokon, konkrétan milyen ellenséges, népi demokrácia ellenes tevékenységet fejtenek ki.”¹⁷⁷

1959-ben Lemhényi meg volt győződve róla, hogy szovjet csapatkivonás várható; úgy tudta, Kádár már tárgyal róla.¹⁷⁸ Bár hasonló körökben mozogtak, Lemhényi sokkal komolyabb és óvatosabb volt, mint László András. Lemhényi hivatalos ügyei intézésekor régi, már nem aktuális lakcímét használta. Fiatal barátaival szándékosan ritkán találkozott, nehogy gyanút keltsenek. Ügynökök azonban mindenhol voltak, és a titkosszolgálatnak két ügynököt is sikerült bevezetnie Lemhényiék körébe, akinek így minden óvatossága hiábavalóvá vált. Bár Lemhényi nem tudhatta, néha előfordult, hogy a háromfős esti beszélgetések két másik tagja is jelentette az elhangzottakat: régi ismerőse, Bauer Miklós „Bakos Miklós” néven,¹⁷⁹ Verebely Sándor pedig „Tarcsey” néven.¹⁸⁰ Akárcsak László András esetében, a hatóságok a két ügynököt (akik természetesen nem tudtak egymásról) egymás jelentéseinek ellenőrzésére is használták, sőt, alkalmanként egy harmadik személy, „Hámori”¹⁸¹ jelentéseivel is összevetették őket.¹⁸² Lemhényi 1959 végén és 1960 elején aktívan foglalkozott asztrológiával; „Bakos Miklós”, akár előre megbeszélte időpontban bukkant fel, akár véletlenszerűen, a szobában szanaszét heverő horoszkópokat,

¹⁷⁷ Benjamin Róbert rendőr főhadnagy: Javaslat. (Budapest, 1960. szeptember 26.) Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Nyomozó Osztály V. alosztály b csoport. ÁBTL 3.1.5. O-III198/1 9.

Lemhényi 1945 előtt a Regnum Marianum cserkészcsapat tagja volt. Ausztriából amnesztiával hazatért. Budapesti Rendőrfőkapitányság III/II-A alosztály. ÁBTL 3.1.5. O-17052 3.

¹⁷⁸ „Bakos Miklós” fedőnevű ügynök jelentése a Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Nyomozó Osztály V/a csoportjának (Budapest, 1959. szeptember 29.). ÁBTL 3.1.5. O-III198 51. 47.; „Bakos Miklós” fedőnevű ügynök jelentése a Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Nyomozó Osztály V/a csoportjának (Budapest, 1959. október 30.). ÁBTL 3.1.5. O-III198 67. 63.; „Tarcsey” fedőnevű ügynök jelentése a Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Nyomozó Osztály V. alosztályának (Budapest, 1959. november 3.). ÁBTL 3.1.2. M-20358/1 140.; „Hámori” fedőnevű ügynök jelentése Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Nyomozó Osztály V. alosztályának (Budapest, 1959. november 26.). ÁBTL 3.1.5. O-III198 84. 81.

¹⁷⁹ Személyére lásd: TAKÁCS Tibor: A Weidemann-ügy, 1961. Sport, hatalom és állambiztonság a korai Kádár-korszakban. *Aetas* 30. évf. 4. sz. (2015) 5–21., 17.

¹⁸⁰ Személyére lásd az alábbi blogbejegyzést: Koós Levente: *Az ügynök halála*. besugnak.blog.hu/2019/01/24/az_ugynok_halala_807 (2021. június 12.) Tarcsey fedőneve a Kistarcsán töltött büntetésére is utalhat. Lemhényi és „Tarcsey” kapcsolata viszonylag hamar, 1960 nyarán-őszén megromlott; a forrásokból nem derül ki, hogy miért.

¹⁸¹ „Tarcsey”-hoz hasonlóan „Hámori” (Dr. Hódy Béla) is nagyon bizalmas, jó viszonyba került Lemhényivel, ám ez a kapcsolat is hamar megromlott.

¹⁸² Egy-két esetben „Erős Iván” is jelentett Lemhényiről. „Erős Iván” fedőnevű ügynök jelentése a Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Nyomozó Osztály V/b. csoportjának (Budapest, 1960. augusztus 16.). ÁBTL 3.1.2. M-21502 60–61.

nyitott könyveket talált.¹⁸³ Lemhényi „Bakos Miklós” horoszkópját is felállította, a képlet alapján dicsérte az ügynök szervezőképességét.¹⁸⁴ Lemhényi 1960. januárjában vizsgázott asztrológiából a Buddhista Missziónál.¹⁸⁵ Ezután hivatalos engedélyt akart kiváltani, hogy asztrológiával foglalkozhasson,¹⁸⁶ ám az V. kerületi tanácsnál közölték vele, hogy engedély nem szükséges, asztrológiával szabadon foglalkozhat.¹⁸⁷ Lemhényi valamivel realistább és gyakorlatiasabb volt, mint László András, kevésbé volt ideológiák foglya. A személyével foglalkozó nyomozati anyagban egyetlen ideológiai utalás található: Lemhényi az elkövetkezendő rendszerváltás után a „turáni” létszámleletet akarta bevezetni, ám nem részletezte, hogy ez miben áll.¹⁸⁸ Jobboldali beállítottságát nyilvánvalóan megalapozta az a tény, hogy nagybátyja, Lemhényi Dávid Zoltán (1890–1953 u.), akit két, 1964-ben készült belügyminisztériumi jelentés mint „volt horthysta vezérőrnagyot” emleget,¹⁸⁹ a kitelepítés áldozatai között volt.¹⁹⁰

¹⁸³ Végh László szerint Lemhényi személyesen Baktay Ervintől tanulta az asztrológiát. Végh László személyes közlése (2021. május 26.). (Végh „pszichiáternek” és „jóginak” nevezi Lemhényit – ez utóbbi bizonyosan a jogával való foglalkozására utal. KÜRTI Emese: i.m. 85., 238. jegyzet.) Lemhényiről tudjuk, hogy John Károly asztrológiai körét látogatta. Kacsik Béla rendőr főhadnagy jelentése (Budapest, 1961. február 9.) Belügyminisztérium II/2-e alosztály. ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 279.

¹⁸⁴ „Bakos Miklós” fedőnevű ügynök jelentése a Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Nyomozó Osztály V. alosztályának (Budapest, 1959. november 25.). ÁBTL 3.1.2. M-34523 307., „Bakos Miklós” fedőnevű ügynök jelentése a Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Nyomozó Osztály V. alosztályának (Budapest, 1959. december 4.). ÁBTL 3.1.5. O-11198 85. 82.

¹⁸⁵ „Tarcsay” fedőnevű ügynök jelentése a Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Nyomozó Osztály V. alosztályának (Budapest, 1960. február 6.). ÁBTL 3.1.2. M-20358/1 192. 1960 második felében Lemhényi kimaradt a Misszió óráiról, amiért többször felelősségre is vonták.

¹⁸⁶ Az asztrológia ekkor Lemhényi egyik fő bevételi forrása volt, fix állást ugyanis nem akart vállalni, mert az akadályozta volna a szabad mozgásban és a fiatalok körében folytatott szervezkedésben. Az asztrológia ügyében azért fordult a hatóságokhoz, mert a Buddhista Misszió által kiállított oklevelére rá volt írva, hogy „működésre csak az illetékes tanácsi vb engedélyével jogosít”. Lásd: H. Zs.: Kékmadár küldött Mária nénihez. *Népszava* 88. évf. 228. sz. (1960. szeptember 25.) 5.

¹⁸⁷ „Tarcsay” fedőnevű ügynök jelentése a Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Nyomozó Osztály V. alosztályának (Budapest, 1960. február 10.). ÁBTL 3.1.2. M-20358/1 198., ÁBTL 3.1.5. O-11198 114. 111.

¹⁸⁸ Lemhényi egy másik beszélgetés során kifejtette, hogy a turáni népek alatt a Magyarországtól Japánig tartó „folyosó” népeit érti, akik ázsiaiak, de nem oroszok. Lemhényi szerint korábban már a világ vezető népei közé tartoztak, és a jövőben ismét azok lesznek, különösen a magyar és a japán nép. Rögzített telefonbeszélgetés átirata. Belügyminisztérium II/10-a alosztály. ÁBTL 3.1.5. O-11198/1 58/1–2. (Hasonló gondolatokkal manapság is találkozhat az olvasó.) A témával kapcsolatban Lemhényi egy esetben antiszemita kijelentéseket is tett. „Fóti” fedőnevű ügynök jelentése a Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Nyomozó Osztály V. alosztályának (Budapest, 1959. május 8.). ÁBTL 3.1.5. O-11198 24. 20.

¹⁸⁹ Zima Péter rendőr százados: Jelentés. Budapest, 1964. július 15. Belügyminisztérium III/III/3-a alosztály. ÁBTL 3.1.5. O-14820/3 354., Jelentés. 1964. július 16. ÁBTL 3.1.5. O-14820/3 346.

¹⁹⁰ Budapestről Szolnok megyébe kitelepítettek listája. ÁBTL 4.1 A-289 29.; Lemhényi Dávid Zoltán. ÁBTL 2.5.6.-03647/1951. Született Temesvár, 1890. szeptember 5. Szülei Dávid Endre postatisztviselő és Király Vilma. Tizenhármán voltak testvérek. Folyamórtörzskapitányi ranggal 1938-ban ment nyugdíjba. 1945-ben műszerész, írógépkereskedő lett. Cégét 1949-ben államosították, nyugdíját

Bár Lemhényit ausztriai disszidálása ürügyén egyszer kihallgatták,¹⁹¹ ügyét 1961. május 15-én bizonyítékok hiányában lezárták.¹⁹² Csak annyit sikerült megállapítaniuk róla, hogy nem dolgozik (vagyis hivatalos terminológiával KMK, azaz közveszélyes munkakerülő). 1964-ben az FTC serdülő úszóinak az edzője volt; ezt a pozícióját is politikai szervezkedésre használta fel.¹⁹³

Lemhényi 1965-ben is foglalkozott asztrológiával: egy jó barátja fiának, az akkor 20 éves Szörényi Leventének készített horoszkópot.¹⁹⁴ Széles ismeretségi köre volt, elárasztották kérdésekkel a hozzá fordulókat.¹⁹⁵ 1968-ban Lemhényi indított elsőként csoportos, nyitott jogafoglalkozásokat a Kaffka Margit Gimnáziumban.¹⁹⁶ 1970. szeptember 18-án Svédországba disszidált,¹⁹⁷ ám 1975-től minden évben fél évet Magyarországon töltött.¹⁹⁸ Ezekben az években egy nemzetközi jogászövetség megalapításán dolgozott, amihez az ENSZ segítségét szeretne volna megnyerni. A rendszerváltás után ő alapította meg a Magyar Asztrológusok Szövetségét, melyet 1991-ben Trentai Gáborral és Kalo Jenővel együtt vezetett.

Lemhényi és László András esete között több hasonlóság is felfedezhető: egyikük sem épített karriert, mindketten a rendszerellenes „szervezkedésre” koncentráltak, ám ez abban merült ki, hogy fiatalokkal találkozgattak, és ébren tartották a fennálló rendszerrel szembeni ellenséges érzelmeket. Mindketten az asztrológiából terveztek

megvonták. 1951 májusában a VI. kerületi Bajcsy-Zsilinszky út 19/a alól Jászkisérre telepítették ki feleségével, Hoffmann Máriával (*1898) együtt. Természetesen Dávid Zoltán is fellebbezett a kitelepítés ellen, és a korábban tárgyalt személyekhez képest az ő „védekezése” volt a leghitelesebb: tucatnyi tanú felvonultatásával bizonyította, hogy részt vett a németek elleni ellenállásban, zsidókat bújtatott és munkaszolgálatosokat segített. Természetesen az ő fellebbezése is eredmény nélkül maradt.

¹⁹¹ A kihallgatásán Lemhényi nyíltan vállalta rendszerellenes érzelmeit, és hosszan vitatkozott az őt kihallgató tiszttel, aki megpróbálta meggyőzni Lemhényit, hogy csak a szocialista rendszer hozhat boldogságot a magyaroknak.

¹⁹² Lemhényi Zoltán operatív kartonja. ÁBTL 2.2.1. VI/2. 4. doboz.

¹⁹³ „Bakos Miklós” fedőnevű ügynök jelentése a Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Osztályának (Budapest, 1964. szeptember 22.). ÁBTL 3.1.2. M-34523/4 331.; „Bakos Miklós” fedőnevű ügynök jelentése a Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Osztály III. alosztályának (Budapest, 1964. december 31.). ÁBTL 3.1.2. M-34523/5 6.; „Bakos Miklós” fedőnevű ügynök jelentése a Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Osztály III. alosztályának (Budapest, 1965. január 13.). ÁBTL 3.1.2. M-34523/5 16. Ezek a jelentések kifejezetten ellenséges hangvételükkel eltérnek a hálózati jelentések szokásos tárgyilagos hangnemétől.

¹⁹⁴ STUMPF András: *Szörényi. Roban az idő.* [Budapest], Trubadúr, Helikon, cop. 2015. 11.

¹⁹⁵ Végh László személyes közlése (2021. május 26.).

¹⁹⁶ VESZPRÉMI Krisztina: A joga magyarországi története. *Terebess Ázsia Lexikon.* terebess.hu/keletkultinfo/lexikon/joga.html (2021. április 17.)

¹⁹⁷ Az adat forrása Végh László eseménykronológiája. KÜRTI Emese: i.m. 255. Lemhényi döntésében szerepet játszott, hogy nem volt saját lakása. Miután az Ügyvédi Kamara kizárta, megélhetése sem volt, barátok támogatták. Svédországban Lemhényi többek között például kikötői rakodómunkásként dolgozott, amit jó fizikuma tett lehetővé. Idős korában a svéd állam támogatásából élt, és szertett volna hazaköltözni Magyarországra. Végh László személyes közlése (2021. május 26.).

¹⁹⁸ VESZPRÉMI Krisztina: i.m. Ezt az adatot Végh László kétségbe vonja. Végh László személyes közlése (2021. június 25.).

megélni.¹⁹⁹ Bár politikai értelemben mindketten fantasztának mondhatóak, és „szervezkedésük” nem jelentett valós veszélyt a rendszerre, ’56 emléke még túl közeli volt ahhoz, hogy a kommunista vezetők ne érezzék fenyegetve magukat. Mindkettőjüket követték az utcán, telefonjukat lehallgatták.

Kísérlet egy szabad asztrológus-kör alapítására

Valamikor az 1970-es évek végén egy fiatal asztrológus, Kalo Jenő (1952–) elhatározta, hogy életre hív egy asztrológiai baráti kört, melynek helyszínéül a Magyar Urbanisztikai Társaság Rákóczi út 7. szám alatti székhelye szolgált. Az első két-három találkozás után azonban a helyszínen közölték az asztrológusokkal, hogy nem áll módjukban odaadni a termet. Hogy a döntés hatósági nyomás hatására vagy az esetleges következmények megelőzése érdekében született-e, nem tudom. A baráti kör egyik találkozására László András révén hívták meg Dubravszky Lászlót.²⁰⁰

Egy vegetáriánus asztrológus: Juhász-Schlatter Viktor²⁰¹

1953. január 15-e fordulópont volt Juhász-Schlatter Viktor (1901–1996) életében: ekkor került a kezébe van Tromp *Sorsunk és a csillagok* című könyve.²⁰² Az asztrológia már korábban is érdekelt, de csak Györffy és Baktay könyveit ismerte.²⁰³ Még

¹⁹⁹ László ilyen tartalmú kijelentésére lásd: „Hajdú” fedőnevű ügynök jelentése a Belügyminisztérium II/5-a alosztálynak (Budapest, 1961. február 25.). ÁBTL 3.1.5. O-11525/a 327.

²⁰⁰ A bekezdésben olvasható információk forrása a KALO Jenővel készült interjú, mely a YouTube-on hallgatható meg: youtube.com/watch?v=3t3LK9sOQ-A (2020. szeptember 27.) A vonatkozó rész 0:09–2:48 között hallható. Dubravszky az 1970-es évek második felében rendszeresen tartott előadásokat Rudolf Steinerről és az antropozófiáról Arnóti Gabriella (*1912 k.) biológia-kémia szakos tanárnő budai lakásán is. Szegzárdy-Csengery Klára személyes közlése (2021. szeptember 5.).

²⁰¹ Életrajzi adatok: apja Schlatter (Miklós) Alfréd, született Orczifalva (Temes vármegye) 1854. szeptember 27., meghalt 1917. október 8. Anyja Juhász Krisztina (nemespanni vagy kislapási Juhász család), született 1859. október 3., meghalt 1945. január 19., férje halála után gimnáziumi angoltanárnő. A szülők 1892. július 26-án kötöttek házasságot Budapesten. Gyermekeik: Ilona (1895), Alfonz (1897), Viktor (1901). Juhász Krisztina testvére, Juhász Aladár (1856–1922) zongorista Liszt Ferenc tanítványa volt. Juhász-Schlatter Viktor felesége Haynal Vilma, született 1911. május 18., meghalt 1994. november 29. Szülei Haynal András/Endre és kolgyári Császár Vilma († 1943 e.). Az adatok forrása: Dr. Juhász-Schlatter Bernadette személyes közlése (2020. november 23.), illetve a család birtokában lévő kéziratok és gépelt családfák.

²⁰² Juhász-Schlatter Viktor hagyatéka.

²⁰³ Juhász-Schlatter Viktor hagyatéka. Baktay könyvét a beírt aláírás szerint 1954. októberében szerezte meg. Van Tromp könyvéből 1955. márciusában szerzett saját példányt. Juhász-Schlatter Viktor könyvtárából az asztrológiai könyvek közül említést érdemel még Johannes Vehlou (1890–1958) hétkötetes *Lehrkurs der wissenschaftlichen Geburts-Astrologie* című munkája, melyet Eduard Lederer hagyott rá. Az ismertebb asztrológusok munkái közül megtaláljuk még: Wilhelm Knappich (1880–1970) *Der Mensch im Horoskop*, Erich Carl Kühr (1899–1951) *Berechnung der Ereigniszeiten*, Reinhold Ebertin (1901–1988) és Georg Hoffmann (1888–?) *Die Bedeutung der Fixsterne* című műveit, illetve E. H. Troinski (1910–1982) számos könyvét, a *Qualität der Zeit* egy 1980-as számát (benne egy megemlékezéssel Zoë Wassilko von Serecki grófnőről (1897–1978), és Belcsák Sándor (1938–1999) Jézus Krisztusról szóló írásával), számos német és angol efemeridát és háztáblázatot, valamint néhány kevésbé igényes asztrológiai könyvet. Vági Mihály *Die Mondknoten und die Astrologie* című műve is megtalálható a hagyatékban. A rendszerváltás körül megjelent magyar asztrológiakönyvek közül egyedül

Juhász-Schlatter Viktor 1942-ben. Fotó: Juhász-Schlatter Viktor hagyatéka.

korábban, 1946-ban jógát tanult.²⁰⁴ Több 20. századi asztrológust is személyes tragédiák indítottak el az okkult területek iránti érdeklődés útján. Friedrich Schwickert (1857–1930) egy interjúban maga említette, hogy vagyonának a hirtelen elvesztése fordította érdeklődését az okkult területek felé.²⁰⁵ Eduard Lederer (1883–1957) első, holland menyasszonya meghalt.²⁰⁶ Később egy párbaj során megsérült, és egész életében sánta maradt, amit egy osztrák asztrológusnő állítólag már születésekor megjósolt az anyjának. Ezért döntött úgy, hogy meg akarja tanulni az asztrológiát.²⁰⁷ Sejtethető, hogy Kurt Rechnitz-re (1898–1970 u.) is egy személyes tragédia, hűgának hirtelen elvesztése lehetett hasonló hatással.²⁰⁸ Az ikrek életútja közti különbség vagy hasonlóság szintén érdekes téma – Móricz Emilnek (1911–1994) volt egy ikertestvére.²⁰⁹ A személyes tragédiát Juhász-Schlatter Viktor életében is megtaláljuk: első menyasszonya még az esküvő

Trentai Gábor *Beszéljünk másképp az asztrológiáról* című könyve jutott el hozzám. (Juhász-Schlatter Viktor 1996-ban elhunyt, és utolsó 4 évét vidéken töltötte ágyban fekvő betegként.) Gépelt anyagokkal Zoé Wassilko von Sereckitől, Dubravszky Lászlótól, Jónás Jenőtől és Szepes Máriától rendelkezem.

²⁰⁴ Juhász-Schlatter Viktor hagyatéka.

²⁰⁵ VESZPRÉMY Márton (2019): 63.

²⁰⁶ Juhász-Schlatter Viktor hagyatéka.

²⁰⁷ Uo. A történetet maga Lederer mesélte, ám pontosságát megkérdőjelezi a tény, hogy születésekor, 1883-ban még nem volt divatban az asztrológia Európában. Csengery Judit (1929–2011) visszaemlékezéseiben egy más történet olvasható Lederer és az asztrológia találkozásáról: a fiatal mérnököt felkérték, hogy cáfolja az asztrológia állításait, ám ő szkeptikusból csakhamar hívővé vált. CSENERGY Judit visszaemlékezései Eduard Ledererről. asztrologiapaholy.hu/asztrologusok-paholya/leder-eder-eduard-1883-1957 (2021. február 19.)

Csengery és férje, Zipernovszky János (1919–1991) is Ledererhez járt, részt vettek a *Radix* folyóirat első számainak szerkesztésében.

²⁰⁸ VESZPRÉMY Márton (2019): 79.

²⁰⁹ Uo. 85. Móricz Emil neve Eduard Lederer levelezésében is felbukkan. Lederer már 1941. május 21-én válaszolt Móricz egy levelére. 1943. május 8-án ismét levelet kapott az akkor Miskolcon katonáskodó Móricztól, melyben az utóbbi egy ismerőse számára kér horoszkópszámításokat az asztrológustól. Levelében a szenvedélyes levélíró Móricz jellemző módon azt kérdezi, nincs-e Lederernek olyan tanítványa, akivel levelezhetne...

előtt meghalt vakbélműtétben vagy -gyulladásban,²¹⁰ későbbi feleségével pedig első gyermeküket elvesztették 1945-ben.²¹¹

Juhász-Schlatter Viktor tehát „van Tromp” (Alpáry Imre) könyvét elolvasva elkezdett kutatni az asztrológus után, akitől a szerző megtanulta az asztrológiát, és 1955. március 1-én már Eduard Lederer kurzusán ült.²¹² Másfél év után, 1957. november 6-án már el is kezdte oktatni az asztrológiát, mivel mestere betegsége miatt rábízta az egyik csoportot.²¹³ Lederer felesége, Bíró Margit már korábban, 1957. augusztusában meghalt. Ősszel a lesújtott férj egészségi állapota is rohamosan romlott, és hamarosan, december 11-én ő is elhunyt. Gyermekük nem volt, a temetést és a koszorút is a tanítványok intézték. A könyvhagyaték ideiglenesen az egyik tanítvány, az orvos Schnell Endre (1929–2017) lakására került.²¹⁴ A hagyaték asztrológiai részét Lederer lánytestvére, Pap Ferencné Lederer Paula²¹⁵ öt tanítvány, Schnell Endre, Gonda Miklósné,²¹⁶ Juhász-Schlatter Viktor, Balassa László és Mohar Józsefné²¹⁸

Eduard Lederer. Fotó: Juhász-Schlatter Viktor hagyatéka.²¹⁷

²¹⁰ Dr. Lakatos Viktória személyes közlése (2020. október 19.).

²¹¹ Juhász-Schlatter Viktor hagyatéka, Dr. Lakatos Viktória személyes közlése (2020. október 19.).

²¹² Juhász-Schlatter Viktor hagyatéka.

Balogh Endre szintén Alpáry Imrén keresztül ismerte meg Lederert. VESZPRÉMY Márton (2019): 91.

²¹³ Juhász-Schlatter Viktor hagyatéka. Lederer feleségének egészsége már 1956-ban megroppant, így egyre kevésbé tudott részt venni napi munkájában, a férje által készített horoszkópok magyarra fordításában és legépelésében. Így a pár jövedelmi lehetőségei megcsappantak. A másik bevételi forrásuk az asztrológia tanítása maradt. Juhász-Schlatter Viktor ezért szervezett egy kezdő csoportot a saját ismeretségi köréből. Ennek az átvételére kérte meg a betegeskedő Lederer.

²¹⁴ Schnell Endre Juhász-Schlatter Viktor révén kezdett el járni Eduard Ledererhez 1955. szeptember 24-én. Schnell Endre szintén a Buddhista Misszió tagja volt, 1986-ban a C. G. Jung szinkronicitás-elméletéről szóló munkáját a Misszió adta ki. (Jung elmélete az asztrológia tudományos magyarázatára tett kísérlet.)

²¹⁵ Férje Pap Ferenc ügyvéd, fia Pap János (1918–2002) újságíró.

²¹⁶ Gonda Katalin, Csengery Judit szerint ő gondozta Ledererék sírját (Farkasréti temető, UJ3/0/5/4). CSENGERY Judit visszaemlékezései.

²¹⁷ A kép az ausztriai Brombergen készült, ami ismét rámutat a berlini Lederer osztrák kapcsolataira. A zsidó vallásról Bécsben tért ki 1909-ben. A későbbi osztrák kancellár, Kurt Schuschnigg apja is kért tőle horoszkópot. VESZPRÉMY Márton (2019): 70.

²¹⁸ Mohar Józsefné személyéről csak annyit sikerült megtudnom, hogy 1942. április 17-én előadást tartott a Magyar Metapsychikai Tudományos Társaságban *A primitív népek és az okkultizmus* címmel. Lederer

Eduard Lederer. Fotó: Juhász-Schlatter Viktor hagyatéka.

rendelkezésére bocsájtotta. Lederer számos könyve, levele és fényképe jelenleg Juhász-Schlatter Viktor hagyatékában található. Őt kérte meg néhány tanítvány, hogy a mester halála után vigye tovább a csoportjukat,²¹⁹ ám csak nyugdíjba menetele után, 60 évesen tudta teljes idejét az asztrológiának szentelni.²²⁰ Viktor bácsi, ahogy a tanítványok szólították, a Fehérvári út 24. alatti lakásán tartotta asztrológiaóráit minden hétköznap, kis, tizen-egynéhány fős csoportoknak. Az órákat pénzért tartotta, ám tanácsadásért soha nem fogadott el fizetséget.²²¹ A képzés az iskolaév ritmusát követte, de év közben is indultak csoportok.²²² A képzés öt évig tartott, de hűséges tanítványainak rendszeresen tartott „önképző-kör”-jellegű előadásokat, ahol érdekes eseteket, híres emberek horoszkópjait beszéltek meg. Hagyatékában megta-

láljuk többek között néhány kortársa, Széchenyi Zsigmond, Mezey Mária vagy Kaszap István horoszkópját, illetve a '80-as és '90-es évek „hírességei”, Farkas Bertalan, Tőkés László, Lékó Péter és Egerszegi Krisztina születési képletét.²²³ Bár óráin általá-

is gyakori előadó volt a Társaságban. Előttém ismert előadásai:

1938. március 11.: Asztrológiai kísérlet (helyszín: Bristol szálló)

1942. február 13.: A 12 asztrológiai embertypus, mint újságolvasó

1943. január 8. Az asztrológia lehetőségei és határai

1941/1947. április 14.: Különös történetek! (helyszín: Dr. Cserenyák Károly lakása)

A Társaságot 1949. júliusában oszlatta föl a belügyminiszter.

²¹⁹ Torvaj László személyes közlése (2020. október 31.).

²²⁰ Uő. Viktor bácsi első saját csoportja 1961. szeptember 18-án indult. Horoszkópgyűjteményének legkorábbi darabjai 1959-ben keletkeztek. Juhász-Schlatter Viktor hagyatéka. Visszatérő motívum a 20. századi magyar asztrológusok életrajzában, hogy nyugdíjazásuk után volt lehetőségük elmélyedni a kedvenc foglalatosságukban. Lásd Friedrich Schwickert és Györffy László életrajzi vázlatát: VESZPRÉMY Márton (2019): 63., 69.

²²¹ Torvaj László személyes közlése (2020. október 31.).

²²² Asztrológusok előszeretettel választanak ki az oktatás megkezdésére alkalmas bolygóállást; Viktor bácsi szívesen indította a csoportjait január végén, február elején, amikor a Nap a Vízöntő jelben járt. Édesanyám, Szegzárdy-Csengery Klára személyes közlése (2020. november 6.), aki 1977–1981 között járt Viktor bácsihoz. (Az asztrológiát mint ismeretágot és tevékenységet az asztrológusok a Vízöntő jelhez sorolják.)

²²³ Horoszkópgyűjteményében mintegy 8 000 horoszkóp maradt fenn. Lakatos Sándor személyes közlése (2020. október 10.).

ban mellőzte a politikát, a résztvevőket mégis összekötötte egyfajta titkos összetartozás érzése a politikai rendszer hivatalos materialista ideológiájával szemben.²²⁴

1981 kora nyarán az egyik csoportjából két embert is behívtak a Belügyminisztériumba.²²⁵ A csoporttagok neveit csak úgy ismerhették a hatóságok, ha valaki a csoport tagjai közül jelentett. Juhász-Schlatter Viktor, aki óráin egyszer-egyszer tett politikai kijelentéseket, legalább a csoport egy tagjának utalt rá, hogy besúgó van köztük, és, mint mondta, a tanítványok horoszkópja alapján tudni véli, ki az.²²⁶ Őt magát is kihallgatták a rendőrségen, és felelősségre vonták az illegális találkozók miatt.²²⁷ A hatóságokat nem az a tény zavarta, hogy asztrológiát oktat, hanem az emberek rendszeres, titkos összejövedele, amit politikailag veszélyesnek tartottak – az asztrológiát csak lenézték, mint badarságot.²²⁸ Viktor bácsi ezek után úgy döntött, hivatalos engedélyt szerez tevékenységére.²²⁹ 1981 őszén levelet írt Pozsgay Imre művelődési miniszternek.²³⁰ Az ügyét Budapest Főváros Tanácsa Munkaügyi Bizottságához továbbították, melynek Végrehajtó Tanácsa 1982. január 6-án engedélyt adott arra, hogy „kozmobiológia” tárgyban magánórákat adjon.²³¹ Juhász-Schlatter Viktor kérvényében Carl Gustav Jung (1875–1961) svájci pszichológust idézte.²³²

Az 1981-es ügygel kapcsolatban az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában nincs hozzáférhető anyag. Juhász-Schlatter Viktor neve egyetlen egyszer fordul elő, egy 20 évvel korábbi környezettanulmányban. Szintén a Fehérvári út 24. szám alatt lakott ugyanis di Gleria Antal, akinek Péter nevű fia Angliába disszidált. A hatóságok egyrészt ki akarták deríteni a disszidálás okát, másrészt lehetőség szerint be akarták szervezni Pétert (ezt a tervet később elejtették). Ebből az okból készült az az 1962-es környezettanulmány, ami megemlíti a Juhász-Schlatter Győző néven szereplő tervezőmérnökről, hogy 1959 körül ment nyugdíjba, ám az asztrológia oktatásáról nem esik szó benne. Ennek oka talán az lehetett, hogy Viktor bácsi nyomtatékosan megkérte a szomszédokat: senkinek se említsék a különóráit.²³³ A rövid jellemzés ellenben megállapítja, hogy: „Pártonkívüli, politikai kérdésekben nem nyilatkozik, passzív és érdektelen magatartást tanúsít. Távoltartja magát a társadalmi munkától és a rendezvényektől. Az ellenforradalom alatt lakásán tartózkodott, ellenséges tevékenységet nem folytatott, véleményét nem hangoztatta. Csendes, zárkózott életet él a környezetetlenség [sic] kívül más személlyel nem barátkozik házon belül. Káros szenvedélye nincs, rendezett családi életet él. Felesé-

²²⁴ Torvaji László személyes közlése (2020. október 31.).

²²⁵ Szegzárdy-Csengery Klára személyes közlése (2018. szeptember 27.).

²²⁶ Uő.

²²⁷ Juhász-Schlatter Viktor hagyatéka.

²²⁸ Uo.

²²⁹ Uo.

²³⁰ Uo.

²³¹ Uo. (Az eredeti dokumentum iktatószáma: 152.266/1981). A Buddhista Misszióban szintén „kozmobiológia” néven oktattak asztrológiát.

²³² Uo.

²³³ Dr. Lakatos Viktória személyes közlése (2020. október 19.).

ge háztartásbeli személy, pártonkívüli. Politikai és erkölcsi magatartása nem esik kifogás alá.”²³⁴

A káros szenvedélyek hiányára vonatkozó megjegyzés biztosan helytálló: Juhász-Schlatter Viktor nemcsak vegetáriánus volt, hanem tojást sem evett.²³⁵ Ma-napság már nem lepődnénk meg rajta, hogy egy asztrológus vegetáriánus is, ám ennek a két szubkultúrának a kapcsolódása a 60-as, 70-es években talán szokatlanabb eset. Szembetűnő a hasonlóság Lemhényi Zoltánnal, aki szintén vegetáriánus volt,²³⁶ szintén jogát és asztrológiát tanult. Lemhényi szintén Lederer-tanítványnak vallotta magát²³⁷ – különbség ugyanakkor, hogy Juhász-Schlatter Viktor nem kötődött a Buddhista Misszióhoz.

Juhász-Schlatter Viktor asztrológiája több ponton is hasonlatosságokat mutat a kor más magyar asztrológusainak munkásságával.²³⁸ Van Tromp könyve jelentette számára az iránymutatást, és nyugdíjasként tudott igazán elmélyedni az asztrológiában. A Buddhista Misszió példáját követve ő is „kozmbiológiának” álcázta tudományát.²³⁹ Az asztrológiát Baktay Ervinhez hasonlóan ő is önismereti eszköznek tekintette,²⁴⁰ és – ahogy Baktay – ő is jóval többet tudott az asztrológiáról, mint amennyit a tanítványainak oktatott. Foglalkozott orvosi asztrológiával, asztro-meteorológiával, mundánasztrológiával, kérdő asztrológiával. Bár nem használta, de ismerte a félfény-szőgeket vagy éppen a *trutina Hermetist*.²⁴¹ Más asztrológusokkal ellentétben azonban

²³⁴ Környezetanulmány di Gleria Antalról a III/I. csoportfőnökség 4/F alosztály részére. Juhász János r. őrnagy alosztályvezető. Belügyminisztérium III/V 1-d alosztály. ÁBTL 3.2.4. K-1338 31. Juhász-Schlatter Viktor az 1956-os forradalom alatt valóban nem vett részt az eseményekben. Ennek oka az volt, hogy mestere, Lederer október 26-án azt jósolta, hogy a forradalmat le fogják verni az oroszok.

²³⁵ Szegzárdy-Csengery Klára személyes közlése (2018. szeptember 27.).

²³⁶ „Kaposvári” fedőnevű ügynök jelentése. (Budapest, 1960. november 22.) Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Nyomozó Osztály V. alosztály. ÁBTL 3.1.5. O-11198/1 38.

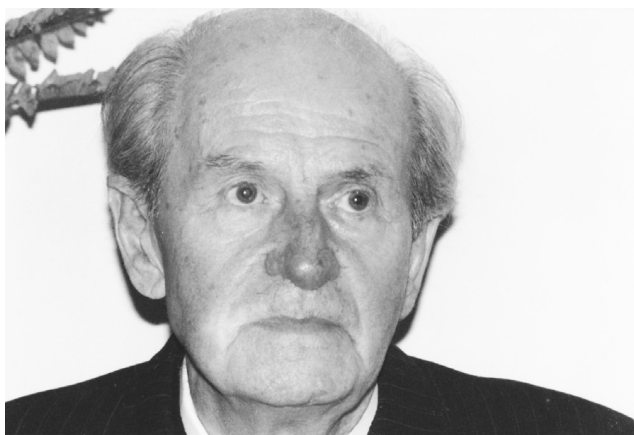
²³⁷ Uo. A forrásban „Lédera Emil” néven szerepel, de senki másról nem lehet szó. Bár erre vonatkozóan nem találtam egyértelmű forrásokat, lehetséges, hogy Lemhényi Lederer halála után vagy éppen amiatt kezdett el a Buddhista Misszióhoz járni. Az 1956-ban alapított Buddhista Misszió kronológiai okokból sikerrel töltötte be azt az űrt, ami az 1957-ben elhunyt Lederer halála után keletkezett az asztrológia oktatás „piacán”.

²³⁸ Asztrológiájáról az olvasó is képet kaphat posztumusz megjelent könyvéből: JUHÁSZ-SCHLATTER Viktor: *A rádium jegyében. Mme Curie horoszkópja*. Budapest, Jupiter K., 1998.

²³⁹ Abban, hogy az asztrológiát „kozmbiológiának” nevezték, és az égitestek sugárzásának az anyagra való hatását hangsúlyozták, nagy szerepe volt Eugen Jonás (Jónás Jenő, 1928–) elméletének, mely a Hold horoszkópban elfoglalt helyét és a női fogamzást kapcsolta össze. Jonás az érsekújvári állami klinika pszichiátriai osztályának vezetője volt. Elmélete az 1960-as évek második felében széles nemzetközi sajtófigyelmet kapott, igazolására alapították Nyitrán az ASTRÁ kutatóközpontot, ami 1968 áprilisában kezdett működni. A „kozmogram” szó 1968 decemberében jelent meg a hazai sajtóban. Ezzel szemben a „kozmbiológia” kifejezéssel jóval korábban, már 1929-ben találkozhatott a magyar olvasó. Már Alpáry *Sorsunk és a csillagok* című, 1941-ben megjelent könyvét is ez a megközelítés dominálta. I. VAN TROMP: *Sorsunk és a csillagok. Népszerű asztrológia*. [Budapest], Cserépfalvi, [1941]. A Magyar Csillagászati Egyesületnek is volt kozmbiológiai szakosztálya. Jegyzőkönyv a „Magyar Csillagászati Egyesület” alakuló üléséről 4., 6.

²⁴⁰ Torvaj László személyes közlése (2020. október 31.).

²⁴¹ A *trutina Hermetis* a horoszkóp aszcendensének a fogantatás (feltételezett) időpontja alapján történő

Juhász-Schlatter Viktor 1986. karácsonyán. Fotó: Lakatos Sándor.

a nyilvánosságtól való nagyon erős elzárkózás jellemezte. Nem állt szóba más asztrológusokkal, akik szerint kizárólag anyagi érdekből művelték az asztrológiát, és lealacsonyították azt. Ahogy írta, ő „magányos farkasként, szennyezett érdekek nélkül” foglalkozott az asztrológiával.²⁴² Amikor a rendszerváltás után tévéinterjúra hívták, nemet mondott.²⁴³ Véleménye szerint az asztrológia ezoterikus

tudás, ami csak a beavatottak szűk körére tartozik. Ők őrzik az emberiség egyre csökkenő transzcendens tudását.

Baktayval szemben nem a köldökzsinór elvágását, hanem a felsírást tekintette a születés pillanatának. A horoszkópokat minden esetben „pontosította”, amiben nagy szerepet kaptak nála az ún. „Charubel-fokok”, az állatöv egyes fokaihoz írt pár soros misztikus jellemzések. Trentai Gáborhoz hasonlóan – akinek „Beszéljünk másképp az asztrológiáról” című könyvéről elismeréssel szolt – ő is készített olyan horoszkópokat, ahol a születési idő nem volt ismert.²⁴⁴ Ilyenkor a felkelő jelet általában a külső megjelenés alapján választotta meg. Mivel a Vehlow-féle egyenlő házakat használta, a primer direktciókat pedig az ekliptikán számolta, a horoszkóp felállításához semmilyen komolyabb matematikára nem volt szüksége. Jelszava ez volt: „asztrológia matematika nélkül”.²⁴⁵ Tanítványához, Torvaji Lászlóhoz²⁴⁶ hasonlóan azért utasította el Györffy és Baktay asztrológiáját, mert azok egyenlőtlen házakat használtak.²⁴⁷

pontosítása. Leírását már a 2. századi Vettius Valesnél megtaláljuk, de a középkori asztrológusok a *Centiloquium* néven ismert pseudo-ptolemaioszi aforizmagyűjteményből ismerték (51. aforizma).

²⁴² Juhász-Schlatter Viktor hagyatéka.

²⁴³ Torvaji László személyes közlése (2020. október 31.).

²⁴⁴ Trentai vonatkozó művei: Trentai Gábor: *Beszéljünk másképp az asztrológiáról. Tanulmány az asztrológia múltjáról, jelenéről és biztató jövőjéről*. Budapest, Trentai G., 1988. Uó: *120 híres magyar horoszkópja*. Budapest, Magellán, 2006.

²⁴⁵ Torvaji László személyes közlése (2020. október 31.).

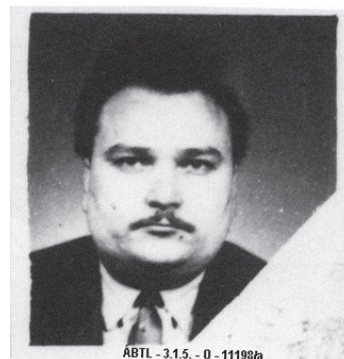
²⁴⁶ Torvaji László (1943–) villamosmérnök, harmadrendi ferences szerzetes 1972–1977 között tanult Juhász-Schlatter Viktornál. Később maga is oktatta az asztrológiát az 1980-as évek végétől 1996/1997-ig. Torvaji László és Syposs Ildikó (1943–2006) képviselte a Vehlow- és Lederer-féle iskolát azon az asztrológus-konferencián, amit a rendszerváltás után tartottak Budapesten. A konferencián részt vett többek között Belcsák Sándor és Dubravszky László is. Juhász-Schlatter Viktornál kezdett ismerkedni az asztrológiával Bán Tamás (1944–) és Szabó Zsuzsanna (1956–) is. Lemhényi Zoltán budafoki köréhez is tartozott egy Sipos Ildikó (1940–?), ám ő nem azonos a későbbi asztrológussal. Syposs Ildikó lánya, Frank Eszter maga is asztrológus lett. (Nem tévesztendő össze Frankné Jordán Eszter [1942–2008] asztrológussal!)

²⁴⁷ Érdekes adalék, hogy Juhász-Schlatter Viktor szerint mestere, Lederer is az egyenlőtlen házrendszer-

*Egy ismeretlen ismerős: John Károly*²⁴⁸

Az asztrológusi tevékenység illegálissá minősítése és ezzel együtt az asztrológia iránti megvetés hatósági részről csak az 1980-as években jelenik meg a forrásokban. Egy 1986-as napi operatív jelentés tájékoztat a következőről: „A Buddhológiai Intézet előadói közül jelenleg Kalló [sic, helyesen Kalo] Jenő mérnök és dr. John Károly folytat illegális tevékenységet /jóslást, szeánszokat/ hiszékeny és depressziós személyek számára – ellenszolgáltatásért.”²⁴⁹ Ugyan-ebből a jelentésből kiderül még, hogy John Károly két alkalommal büntetve volt csalásért, de ezeknek az ügyeknek semmilyen részlete nem ismert.

Ebbe a tendenciába illeszkedik a jogaszöveget szervező Lemhényi Zoltánról jelentő „Vitéz” fedőne-
vű ügynök tartótisztjének, Szebeni Sándor rendőr őrnagynak 1978-ban papírra vetett értékelése: „Megítélésünk szerint e szellemi jóga mint eszmei produktum társadalmunkban káros jelenség és így kell kezelni.”²⁵⁰

Igazolványkép John Károly állandó személyi törzslapján (1959. március 4.). ÁBTL 3.1.5. O-11198/a 619/7.

Összegzés

Minden jel arra mutat, hogy a tárgyalt időszakban az állambiztonsági szervek nem kifejezetten az asztrológusokat figyelték, hanem mindenfajta csoportosulást, mert azokat egytől egyig veszélyesnek tartották. Az 1980-as évek előtt az asztrológusok kizárólag politikai ügyeik kapcsán kerültek az állambiztonság látókörébe. A hatósági vizsgálatok során az asztrológia vagy a lefoglalt horoszkópok semmilyen szerepet nem játszottak. Az asztrológia, mint megvetendő, vagy egyenesen

.....
ekkel kezdte az asztrológiát, és csak később talált rá Vehlow házrendszerére, ami azt jelenti, nem Vehlow könyvei jelentették számára az elsődleges inspirációt.

²⁴⁸ Életrajzi adalékok: született Trencsén, 1926. március 10. Anyja Gerdenics Ilona. Apja, Ioan Károly Galántán született. John Károly NOIJ névmutató kartonja. ÁBTL 2.7.1., John Károly állandó személyi törzslapja. ÁBTL 3.1.5. O-11198/a 619/7. A születési év alapján John Károly az érsekújvári Pázmány Péter Gimnázium tanulója volt (és római katolikus vallású). *Az érsekújvári Magy. Kir. Állami Pázmány Péter Gimnázium évkönyve az 1943–44. tanévről.* Közzétette MRENNÁ József. Érsekújvár, Vadász Ferenc könyvnyomdája, [1944]. 50., 52., 55. 1938-ban még Pozsonyban élt, 1948-ban Szolnokon. Felesége Urbán Mária (született Jászapáti, 1930. március 12.). 1949. szeptember 24-én házasodtak. Hogy John Károly minek a doktora volt, nem tudom, 1959-ben érettségi volt a legmagasabb iskolai végzettsége, és technikus volt a Betonútépítő Vállalatnál. John Károly állandó személyi törzslapja. ÁBTL 3.1.5. O-11198/a 619/7. Halálózási dátumát nem ismerem, valamikor 1986 és 1989 között hunyt el.

²⁴⁹ Budapesti Rendőrfőkapitányság Állambiztonsági Szerv III/A alosztály, napi operatív jelentés (1986. augusztus 6.). ÁBTL 2.7.1. BRFK-98/1986.

²⁵⁰ ÁBTL 3.1.2. M-39112/7 57/1. Az általam vizsgált többi ügynök tárgyilagos jelentéseivel ellentétben „Vitéz” túlbuzgó és személyes rosszindulattól fűtött ügynök volt.

illegális tevékenység csak a „puha diktatúra” utolsó évtizedében, az 1980-as években jelent meg.

Nehezebb meghatározni, hogy milyen szerepet játszott az asztrológia a korabeli emberek mentalitásában. A Buddhista Misszióban az asztrológia iránti érdeklődés gyakran összekapcsolódott a „turáni ősvallás” iránti lelkesedéssel, illetve szélsőjobb oldali nézetekkel, ahogy az is tény, hogy a korszakban nem sikerült baloldali vagy rendszerhű asztrológust találnom.²⁵¹ Ennek oka részben abban keresendő, hogy a Horthy-korban az asztrológia művelése értelmiségi, középosztálybeli tevékenység volt, ennek a rétegnek a képviselői pedig 1945 után a rendszer ellenségeinek minősültek. Másrészt az államszocialista rendszer deklaráltan materialista ideológiát képviselt, míg az asztrológia elsősorban a misztika, a teozófia és az antropológia iránt érdeklődők között virágzott.²⁵² A Juhász-Schlatter Viktor hagyatéka alapján kirajzolódó kép szerint az asztrológiaóráknak nem volt nyíltan politikai színezetük, de a résztvevőket mégis összekötötte a tudat, hogy tiltott, titkos tanítást hallgatnak. A (szélső)jobb oldali ideológiákhoz való vonzódás egy olyan örökség, ami a jelenkori magyar asztrológus-társadalomban még mindig megfigyelhető.

A vizsgált téma különösen érdekes bepillantást enged a különböző szubkultúrák találkozásába, az egyes csoportok és körök átfedéseibe a 20. századi magyar társadalomban. Az asztrológia iránti érdeklődés összehozta, összekötötte egymással a steineri antropológia (Dubravszky László), a jungi pszichológia (Schnell Endre, Kalo Jenő), a jóga (Juhász-Schlatter Viktor, Lemhényi Zoltán), a keleti nyelvek (Baktay Ervin, Hetényi Ernő, Lemhényi Zoltán), az eszperantó (Dubravszky László)²⁵³ vagy a költészet iránt érdeklődőket (Móricz Emil),²⁵⁴ buddhistákat, lelkes katolikusokat (Előd István,²⁵⁵ Balogh Endre), regnumos cserkészeket (Lemhényi Zoltán), vegetáriánusokat (Juhász-Schlatter Viktor, Lemhényi Zoltán), homoszexuálisokat (Ralph Brewster),²⁵⁶ hungaristákat (László András) vagy éppen „indiánokat” (Baktay Ervin).

²⁵¹ Ugyanakkor érdekes, hogy a vizsgált asztrológusok esetében a jobb oldali beállítottság sok esetben nem járt együtt vallásossággal.

²⁵² VESZPRÉMY Márton (2019): 92–93.

²⁵³ Tudomásom szerint Dubravszky eszperantóval foglalkozó munkássága kéziratban maradt.

²⁵⁴ Személyére lásd: VESZPRÉMY Márton (2019): 85–91.

²⁵⁵ Személyére lásd: VESZPRÉMY Márton (2019): 92.

²⁵⁶ Brewster homoszexualitása nem derül ki explicit módon magyarországi emlékirataiból. A kérdésre lásd: Kiss Eszter: Melegfiúk és melegbácsik a háborús Budapesten. Ralph Brewster, egy angol meleg memoárjaiból a negyvenes évek Budapestjéről. *Index* index.hu/kultur/2019/07/06/ralph_brewster_hontalanul_budapesten_holokausz_meleghomoszexuális/ (2021. augusztus 29.)

Függelék

Eduard Lederer egyetlen ismert levele Baktay Ervinhez²⁵⁷

13. Január, 1947.

Lieber Ervin!

Auf der bei mir noch befindlichen Zeichnung habe ich mir notiert, dass die Angaben über die Declaration of Independence der United States am 4. VII. 1776. 3 Uhr 4 Min. am. Philadelphia²⁵⁸ aus einer mir einmal von einem englischen Schüler geliehenen Zeitschrift „The Future“ ed. by Zadkiel,²⁵⁹ Jan-Dez. 1893. Seite 47. 133. 165 stammen.²⁶⁰ Der Engländer und die Zeitschrift sind leider nicht mehr in Budapest. –

Wenn mich nicht mein Gedächtnis trügt, so glaube ich auch einmal einen längeren Artikel über diese Angelegenheit in der ausgezeichneten Zeitschrift American Astrology /Paul G. Clancy/ gelesen zu haben und zwar in einer mir vom²⁶¹ verstorbenen Vági Mihály²⁶² geliehenen Nummer. Ich bin immer etwas skeptisch bei solchen Daten und benütze immer meist nur solche, die mehrfach von ernstesten Autoren erwähnt wurden. Vielleicht kann Dir Fiam, der viel bei Vágis verkehrt hat, diese Nummer noch beschaffen. Vági besass nur wenige Nummern, so dass sich das leicht durchsehen liesse, wenn die Hefte überhaupt noch vorhanden sind. –

Beste Grüsse

E. Lederer

Bibliográfia

Források

BAKTAY Ervin: Asztrológia-kritikai szakosztály. *Csillagok világa. Évkönyv 1947-re*. 10. Ralph BREWSTER: *Hontalanul Budapest, 1940–1944*. [Ford. VERES Mátyás] Budapest, Corvina, 2018.

CSENGERY Judit visszaemlékezései Eduard Ledererről, asztrologiapaholy.hu/asztrologusok-paholya/lederer-eduard-1883-1957 (2021. február 19.)

²⁵⁷ Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum, Adattár Ad/6100.21–2017.

Egyedül álló, írógéppel írt lap, az aláírás kézírással, a lap bal alsó része letépve.

²⁵⁸ Az Egyesült Államok horoszkópja, éppen a pontos történelmi adatok hiányában, mindig is vitatott kérdés volt az asztrológusok között. Az Ikrek aszcendenssel járó hajnali időpontok ma is népszerűek. Az aláírás valójában este történt.

²⁵⁹ Az álnév Alfred John Pearce (1840–1923) személyét takarja, akit a nevet először használó Richard James Morrison (1795–1874) bízott meg azzal, hogy almanachjának kiadását folytassa.

²⁶⁰ Lederernek voltak külföldi tanítványai, köztük az Olaszországban született amerikai Ralph Brewster (1904–1951). Lederer említésre kerül Brewster magyarországi éveiről szóló, immár magyarul is olvasható visszaemlékezéseiben is. Ralph BREWSTER: *Hontalanul Budapest, 1940–1944*. [Ford. VERES Mátyás] Budapest, Corvina, 2018.

²⁶¹ A gépelt szövegben: von, ceruzával javítva: vom

²⁶² Személyéről szinte semmit nem tudunk, ld. VESZPRÉMY Márton (2019): 65.

Csillagok világa. Évkönyv az 1948. évre

GYÖRFFY László: *Asztrológia*. Budapest, Kókai, 1935.

H. Zs.: Kékmadár küldött Mária nénihez. *Népszava* 88. évf. 228. sz. (1960. szeptember 25.)

HALÁSZ Péter: Jósok, asztrológusok és grafológusok nyomában... *Esti Szabad Szó* 50. évf. 215. sz. (1948. szeptember 19.) [2.]

JUHÁSZ-SCHLATTER Viktor: *A rádium jegyében. Mme Curie horoszkópja*. Budapest, Jupiter K., 1998.

LÁNYI: Napfoltok és napfáklyák. Járványok és enyhe tél. *Szabad Nép* 6. évf. 200. sz. (1948. szeptember 1.) 4.

LÁSZLÓ András: Az asztrológiai metodika elmélete és gyakorlata. Bevezető tanulmányok. *A Kőrösi Csoma Sándor Intézet Közleményei* VIII/23. (1963). Online elérhető: lastexit.hu/fileok/dokumentum/laszlo_a_az_asztrológiai_metodika_elmelete_es_gyakorlata.pdf

A magyar társadalom lexikonja. Budapest, Magyar Társadalom Lexikonja Kiadóval, 1930.

Az érsekújvári Magy. Kir. Állami Pázmány Péter Gimnázium évkönyve az 1943–44. tanévről. Közzétette MRENNÁ József. Érsekújvár, Vadász Ferenc könyvnyomdája, [1944].

Párbuzamos napló. Weöres Sándor és Nyisztor Zoltán keleti útja. Összeáll., a szöveget gond. és az utószót írta STEINERT Ágota. Budapest, Terebess, 1998.

STUMPF András: *Szörényi. Roban az idő*. [Budapest], Trubadúr, Helikon, cop. 2015.

TRENTAI Gábor: *Beszéljünk másképp az asztrológiáról. Tanulmány az asztrológia múltjáról, jelenéről és biztató jövőjéről*. Budapest, Trentai G., 1988.

TRENTAI Gábor: *120 híres magyar horoszkópja*. Budapest, Magellán, 2006. Újabbban megjelent: Budapest, Sindbad, 1999.

I. VAN TROMP: *Sorsunk és a csillagok. Népszerű asztrológia*. [Budapest], Cserépfalvi, [1941]. Később megjelent ugyanott 1942-ben és 1947-ben is, illetve Budapest, Széchenyi Irodalmi és Művészeti Rt., 1944.

Világkrízis 1962. február 4-én. Kép a jövőből Eduard Lederer professzor szerint. Nem lesz háború. A magyarság jele az égen. *Demokrácia* 6. évf. 46. sz. (1947. november 16.) 5.

Szakirodalom

„Csend kívül, de nem belül”. Kodolányi János levelezése Nyerges Pállal és feleségével, 1948–1956. [Összeáll., a szöveget gond., az előszót és a jegyzeteket írta HORÁNYI Károly] Budapest, MTA Kvt. és Inf. Közp. – Jaffa, 2017.

GALLOV Rezső: *Butykó*. Budapest, Mező Ferenc Sportközalapítvány, 2009.

GERGELY Ferenc: Ávósok az „indián” ösvényen. *Új Pedagógiai Szemle* 61. (2011) 11–12. sz., 288–307.

GULYÁS Pál: *Magyar írók élete és munkái*. XIII. k. Budapest, MTA Irodalomtudományi Intézet – MTA Könyvtár – Petőfi Irodalmi Múzeum, 1993.

HALASI Zoltán: Hazai tér. Gurupédia IV. – László András, Pap Gábor. *Magyar Narancs* magyarnarancs.hu/tudomany/hazai-ter-125401 (2020. február 18.)

- HEGYMEGI KISS Áron: Baktay és a Wild West Zree Meetingek. In: KELÉNYI Béla (szerk.): *Az indológus indián. Baktay Ervin emlékezete*. [Budapest], Hopp F. Kelet-ázsiai Műv. Múz., 2014. 263–272.
- JÖGI Mirja: *A magyar indiánok*. Mestermunka. Tartu, Tartui Egyetem Észt- és Általános Lingvisztikai Intézet Finnugor Tanszék, 2010.
- KELÉNYI Béla: Baktay Ervin szabadsága. In: Uő (szerk.): *Az indológus indián. Baktay Ervin emlékezete*. [Budapest], Hopp F. Kelet-ázsiai Műv. Múz., 2014. 355–363.
- Magyar Életrajzi Lexikon, 1978–1991*. Főszerk. KENYERES Ágnes. Budapest, Akadémiai Kiadó, cop. 1994.
- KISS Eszter: Melegfiúk és melegbácsik a háborús Budapesten. Ralph Brewster, egy angol meleg memoárjaiból a negyvenes évek Budapestjéről. *Index index.hu/kultur/2019/07/06/ralph_brewster_hontalanul_budapesten_holokauszt_melig_homoszexualis/* (2021. augusztus 29.)
- KOÓS Levente: *Az ügynök halála*. *besugnak.blog.hu/2019/01/24/az_ugynok_halala_807* (2021. június 12.)
- KÜRTI Emese: *Glissando és hírtépés. Kortárs zene és neoavantgárd művészet az underground magánterekben, 1958–1970*. Budapest, L'Harmattan Kiadó – TIT Kossuth Klub Egyesület, 2018. (Határesetek)
- LORENCZ József: Baktay és az indián játékok. In: KELÉNYI Béla (szerk.): *Az indológus indián. Baktay Ervin emlékezete*. [Budapest], Hopp F. Kelet-ázsiai Műv. Múz., 2014. 273–282.
- OKVÁTH Imre: Angol kémhálózat a Katpolon (1946–1947). In: *Megértő történelem. Tanulmányok a hatvanéves Gyarmati György tiszteletére*. Szerk. BARÁTH Magdolna, BÁNKUTI Gábor és RAINER M. János. Budapest, L'Harmattan, 2011. 57–66.
- REZSABEK Nándor: *Fejezetek a Magyar Csillagászati Egyesület történetéből, 1946–1949*. Budapest, MCSE, 2005.
- SZAMOSKÖZI Krisztina: *A Buddhista Misszió történetéhez*. Kézirat. 2010
- SZEKÉR Nóra: *A Magyar Közösség története*. PhD-értekezés. Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, 2009.
- SZEKÉR Nóra: *A Magyar Testvéri Közösség története*. [Hódmezővásárhely], „Norma” Nyomdász Kft., 2010.
- SZEKÉR Nóra: *Titkos társaság. A Magyar Testvéri Közösség története*. [Budapest], Jaffa, cop. 2017. (Modern magyar történelem)
- TAKÁCS Tibor: A Weidemann-ügy, 1961. Sport, hatalom és állambiztonság a korai Kádár-korszakban. *Aetas* 30. évf. 4. sz. (2015) 5–21., 17.
- VESZPRÉMI Krisztina: A jóga magyarországi története. *Terebess Ázsia Lexikon*. *terebess.hu/keletkultinfo/lexikon/joga.html* (2021. április 17.)
- VESZPRÉMY Márton: Baktay asztrológiájáról – újra. *Orpheus Noster* 10. évf. (2018) 2. sz. 18–41.
- VESZPRÉMY Márton: Asztrológusok a 20. századi Magyarországon a rendszerváltásig. *Orpheus Noster* 11. évf. (2019) 2. sz. 62–96.

Rezüimé

Tanulmányomban az asztrológusok és az állambiztonsági szervek kapcsolatát vizsgálom az 1945 utáni Magyarországon. A vizsgált időszakban a titkosszolgálat nem figyelte szisztematikusan az asztrológusokat, ellenben figyelt minden olyan kört, ahol emberek rendszeresen találkoztak, mert ezeket potenciálisan politikailag veszélyesnek tartották. Az asztrológia, mint megvetendő, vagy egyenesen illegális tevékenység csak a „puha diktatúra” utolsó évtizedében, az 1980-as években jelenik meg a forrásokban. A tanulmányban tárgyalt asztrológusokat egytől egyig a rendszerrel szembehelyezkedve találjuk: SS-páncélgránátosként, a Magyar Közösség Tagjaként, kitelepítettként, hungarista szervezkedőként vagy ’56-os forradalmi bizottság tagjaként.

Kulcsszavak: asztrológus, életrajz, asztrológiatörténet, Magyarország, szocializmus, szubkultúra, Magyar Csillagászati Egyesület, Buddhista Misszió, jóga, hungarizmus, politikatörténet, Magyar Testvéri Közösség, titkosszolgálat, állambiztonság, Belügyminisztérium

Abstract

Márton Veszprémy: Astrologers and the security agency. Astrology in Hungary after 1945. In the present article I examine the attitude of the Hungarian secret agency towards astrologers and astrology during the communist era. I conclude that the secret agency was only interested in astrologers because they met regularly with their students and all regular and secret meetings were politically suspicious. Astrology as an illegal activity or as subject of contempt only appears in the sources in the 1980s. All the astrologers discussed in my article were in one way or another opposed to the ruling socialist regime.

Keywords: astrologer, biography, history of astrology, Hungary, socialist era, subculture, Hungarian Astronomical Association, Buddhist Mission, yoga, Hungarianism, far-right ideologies, political history, Hungarian Fraternal Community, security agency, Ministry of Interior